

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Adriana Kudrfalcová

**Formy péče o nezletilé děti v době po
rozchodu či rozvodu rodičů**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Josef Salač, Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 28. 2. 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 109 744 znaků včetně mezer.

Adriana Kudrfalcová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat především doc. JUDr. Josefu Salačovi, Ph. D. za odborné vedení práce a cenné rady, které mi pomohly tuto práci zkompletovat.

Obsah

Úvod	1
1. Péče o nezletilé děti z historického hlediska.....	3
2. Obecné informace ohledně potřeby uspořádat poměry rodičů k nezletilým dětem	5
2.1 Nejlepší zájem dítěte.....	6
2.2 Dohoda rodičů versus soudní rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilého dítěte.....	8
3. Rodičovská odpovědnost	11
3.1 Výkon rodičovské odpovědnosti.....	12
3.2 Modifikace rodičovské odpovědnosti soudem.....	13
3.3 Vybraná judikatura k rodičovské odpovědnosti	15
4. Jednotlivé formy péče o nezletilé děti	17
4.1 Péče jednoho z rodičů	17
4.1.1 Styk dítěte s nepečujícím rodičem	18
4.1.2 Bránění ve styku s dítětem	20
4.2 Střídavá péče.....	24
4.2.1 Předpoklady pro střídavou péči.....	26
4.2.2 Výhody a nevýhody střídavé péče	27
4.2.3 Střídavá péče v judikatuře Ústavního soudu ČR	28
4.3 Společná péče.....	31
4.4 Péče osoby odlišné od rodiče.....	32
5. Sociálně-právní ochrana dětí.....	36
5.1 OSPOD jako kolizní opatrovník dítěte	37
5.1.1 Faktická moc OSPOD	38
5.1.2 Novela ustanovení § 469 ZZŘS	41
5.1.3 Judikatura ESLP.....	43
5.2 Advokát kolizním opatrovníkem dítěte	44
5.2.1 Nahlížení do spisové dokumentace o dítěti advokátem.....	45
5.2.2 Advokát jako kolizní opatrovník v judikatuře Ústavního soudu ČR... ..	46
Závěr	49
Seznam zkratk	51
Seznam použité literatury a pramenů	52

Shrnutí.....	57
Abstract.....	59
Téma diplomové práce/ Theme of thesis	61
Klíčová slova/ Keywords	61

Úvod

Tato diplomová práce je zaměřená na problematiku péče o nezletilé děti v době po rozchodu či rozvodu rodičů. Dané téma je velmi citlivé, ale bohužel také aktuální, neboť rozvodovost nejen v České republice, ale ve většině vyspělých států světa stoupá, a stejně tak se rodí stále více tzv. nemanželských dětí, jejichž rodiče spolu mnohdy společně nikdy nežili a ani to nemají v úmyslu.

Téma Formy péče o nezletilé děti v době po rozchodu či rozvodu rodičů jsem si vybrala z důvodu mého zájmu o rodinné právo se zaměřením na práva dětí. Dalším impulsem, který mě k napsání této práce vede, je nejnovější judikatura Ústavního soudu ČR týkající se institutu střídavé péče. Přestože se nejedná o nový institut - náš právní řád jej zná již od roku 1998 - v minulosti byly děti svěřovány do střídavé péče jen velice ojediněle, a právě tato skutečnost se stala předmětem kritiky ze strany Ústavního soudu ČR. Diskuze ohledně střídavé péče jsou stále aktuální, jak na odborné úrovni, tak u veřejnosti. Dá se říci, že se jedná o téma kontroverzní, které rozděluje společnost, neboť střídavá péče má mnoho zastánců, mezi nimi i Ústavní soud ČR, ale i odpůrců. Z tohoto důvodu se institutu střídavé péče budu ve své práci věnovat více než jiným formám péče o děti.

Za cíl mé diplomové práce jsem si stanovila vytvořit ucelený přehled, který seznámí se všemi možnostmi uspořádání péče o nezletilé děti po rozvodu či rozchodu, jež český právní řád zná. Za tímto účelem budu při psaní práce vycházet především z právních předpisů, odborné literatury, odborných článků a ve velké míře z judikatury soudů, s největším důrazem na judikaturu Ústavního soudu ČR. Pro získání a zpracování potřebných informací využiji především metodu analýzy a syntézy, dále metodu deskripce a při srovnávání minulé a současné právní úpravy metodu komparace.

Diplomová práce je členěna na pět kapitol, dále dělených na podkapitoly. V první kapitole popíši historický vývoj právní úpravy rozhodování o svěřování dětí do péče po rozvodu rodičů, se zaměřením na právní předpisy platné na našem území, které poprvé obsahovaly ustanovení týkající se této problematiky.

Ve druhé kapitole se budu zabývat situacemi vyžadujícími soudní rozhodnutí o úpravě poměrů k nezletilému dítěti, včetně kritérií, která soud při takovém rozhodování posuzuje s důrazem na nejlepší zájem dítěte. Dále porovnáám dohodu rodičů o úpravě poměrů k nezletilému dítěti se soudním rozhodnutím ve stejné věci.

Třetí kapitola bude věnována institutu rodičovské odpovědnosti. Nejprve se zaměřím na pojem jako takový, na výkon rodičovské odpovědnosti včetně povinností a práv z ní plynoucích, a následně zanalyzuji ustanovení upravující zásahy soudu do rodičovské odpovědnosti.

Čtvrtá kapitola bude zaměřena na jednotlivé formy péče o nezletilé děti podle ustanovení § 907 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Jednotlivě se budu zabývat péčí jednoho rodiče, střídavou péčí, společnou péčí a péčí osoby odlišné od rodiče. Nejvíce prostoru věnuji střídavé péči, předpokladům pro její správné fungování, pozitivům a negativům, která jsou s ní spjata a názoru Ústavního soudu ČR na tento institut.

V poslední páté kapitole s názvem Sociálně-právní ochrana dětí se budu věnovat koliznímu opatrovnictví dítěte. Mým cílem je především poukázat na nedostatky při výkonu této funkce pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí, které mohou vést k porušení základních práv dětí, a nastínit výhody spojené s výkonem kolizního opatrovnictví advokátem.

Tato práce reflektuje právní stav ke dni 28. 2. 2018.

1. Péče o nezletilé děti z historického hlediska

Rozhodování o svěřeni nezletilých dětí do péče jednoho, případně obou rodičů nemá na území našeho státu příliš dlouhou tradici. Právo platné na našem území od 1. poloviny 19. století, tj. od účinnosti Obecného zákoníku občanského z roku 1811, upravovalo institut moci otcovské, dle které byl muž slovy zákona hlavou rodiny, a žena byla po uzavření manželství podřízena svému muži, který zastupoval jejich dítě, tj. byl jeho zákonným zástupcem, rozhodoval o nejpodstatnějších záležitostech dítěte, jmenovitě například o správě jeho jmění, volbě povolání, povolení k sňatku a dalším.¹ Současně Obecný zákoník občanský vedle moci otcovské upravoval tzv. moc rodičovskou, přičemž se jednalo o souhrn povinností obou rodičů k dítěti. Šlo o povinnost dítě řádně vychovávat s tím, že vyjma moci otcovské zahrnovala tato výchova další práva a povinnosti, které náležely oběma rodičům.²

Nezletilé děti tedy zůstávaly po rozvodu či rozluce rodičů vždy s otcem, přičemž pouze chlapci do čtyř let a dívky do sedmi let byli svěřováni do péče matky. Ke změně došlo teprve v roce 1914 dílčí novelou Obecného zákoníku občanského, která poprvé stanovila, že o svěřování nezletilých dětí do péče rodičů po rozvodu či rozluce rozhoduje soud s ohledem na zájmy dětí, postavení rodičů a důvod rozvodu či rozluky. Zákon nicméně nadále zvýhodňoval otce, když některá práva příslušela zvláště jemu jako hlavě rodiny.³

Rovnoprávnost muže a ženy v manželství stanovil s účinností k 1. 1. 1950 poprvé zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, v ustanovení § 15: „*V manželství mají muž i žena stejná práva a stejné povinnosti. Jsou povinni žít spolu, být si věrni a*

---

¹ SLÁDEK, Miloslav. K některým otázkám rozhodování v opatrovnických a rozvodových řízeních [online]. [cit. 2017-03-16]. Dostupné z: <http://www.kr-vysocina.cz/vismo5/google-search.asp?cref=https%3A%2F%2Fwww.krvysocina.cz%2Fvismo5%2Fcese.xml&cof=FORID%3A9&q=K%20n%C4%9Bkter%C3%BDm%20ot%C3%A1zk%C3%A1m%20rozhodov%C3%A1n%C3%AD&sa=Hledat&siteurl=www.kr-vysocina.cz%2F&ref&ss=13877j89871081j31>

² HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 814

³ SLÁDEK, Miloslav. K některým otázkám rozhodování v opatrovnických a rozvodových řízeních [online]. [cit. 2017-03-16]. Dostupné z: <http://www.kr-vysocina.cz/vismo5/google-search.asp?cref=https%3A%2F%2Fwww.krvysocina.cz%2Fvismo5%2Fcese.xml&cof=FORID%3A9&q=K%20n%C4%9Bkter%C3%BDm%20ot%C3%A1zk%C3%A1m%20rozhodov%C3%A1n%C3%AD&sa=Hledat&siteurl=www.kr-vysocina.cz%2F&ref&ss=13877j89871081j31>

vzájemně si pomáhat“.⁴ Dále zákon stanovil, že nezletilé děti jsou v moci rodičovské, jež náležela oběma rodičům.

Teprve v roce 1998, tedy za účinnosti zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, došlo jeho novelizací k zavedení společné výchovy a střídavé výchovy do našeho právního řádu.⁵

Současná právní úprava rodinného práva je s účinností k 1. 1. 2014 zcela začleněna do zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“). Zrušením zákona č. 94/1963 Sb., o rodině (dále jen „ZOR“), došlo k překonání odvětvové samostatnosti rodinného práva podle sovětského modelu, jež u nás trvala více než padesát let, k návratu ke kořenům daným Obecným zákoníkem občanským a k poválečnému pojetí subjektivních lidských práv. Tímto je také opuštěna sovětská doktrína „rodinněprávního vztahu“ jako společenského vztahu „regulovaného“ normami rodinného práva, a to ve prospěch subjektivních rodinných práv a jejich ochrany.⁶ OZ navazuje na předešlou právní úpravu, klade však větší důraz na ochranu rodiny, když některá ustanovení ZOR zpřesňuje a podrobněji rozvádí. Ve vztahu k vzájemným právům a povinnostem mezi rodiči a dětmi, jež jsou založeny na rodičovské odpovědnosti, OZ podrobněji upravuje například povinnosti rodičů vzájemně se informovat o všem, co se týká dítěte a jeho zájmů.⁷

---

⁴ Ustanovení § 15 zákona č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, v původním znění

⁵ KOVÁŘOVÁ, D. Střídavá péče velebená i proklínaná. Bulletin advokacie. 2015, č. 3, s. 44-48

⁶ KRÁLÍČKOVÁ, Z. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. Právní rozhledy 23-24/2013. s. 801-813

⁷ Kancl, Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti ČR. Rodinné právo v novém občanském zákoníku [online]. Praha: MS, 2013. s. 17 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/MS_brozura_rodinne_pravo.pdf

2. Obecné informace ohledně potřeby uspořádat poměry rodičů k nezletilým dětem

Potřeba nově uspořádat poměry rodičů k nezletilým dětem vzniká vždy rozvodem a také rozchodem rodičů. Tedy v situaci, kdy sice zaniká partnerský vztah, ale rodičovské role zůstávají zachovány.⁸ Dle současné právní úpravy rozvodu je nutné nejprve rozhodnout o poměrech nezletilého dítěte v době po rozvodu a až poté může soud manželství rodičů rozvést.⁹ Hlavním účelem této úpravy je zamezit dlouhodobým sporům o děti poté, co manželství již bylo pravomocně rozvedeno.¹⁰ Zmíněné rozhodnutí soudu obsahuje zejména výrok, jenž určí, kterému z rodičů se dítě svěřuje do péče, dále pak stanoví výši výživného a případně upraví rozsah styku dítěte s rodičem, který jej nemá v péči. Avšak pokud se rodiče dokáží ohledně těchto otázek dohodnout a jejich dohoda je v souladu se zájmem dítěte, o jehož poměry se jedná, soud takovou dohodu schválí.¹¹

Co se týče rodičů nezletilého dítěte, kteří žijí odděleně a rodičů (partnerů), kteří nejsou manželi a rozejdou se, právní předpisy jim neukládají povinnost upravit svá práva a povinnosti k dětem dohodou schválenou soudem nebo rozhodnutím soudu jako je tomu v případě rozvodu manželství. Postačí ústní dohoda rodičů, která nevyžaduje schválení soudem. Pokud však nejsou schopni dohodnout se o úpravě péče o nezletilé dítě, rozhodne o ni i bez návrhu soud.¹²

Jsou zde i případy, kdy se manželé rozejdou bez toho, aby své manželství formálně ukončili rozvodem. V takovém případě jsou nerozvedení manželé ve stejném postavení jako partneři. Dohodnou-li se o úpravě péče o nezletilé dítě, nejsou povinni svá práva a povinnosti k dětem upravovat soudem schválenou

---

⁸ DOBRUŠKOVÁ, E., VEČERKOVÁ, P., HRDLIČKOVÁ, I., ŠILAROVÁ, E., HOLLÁ, K., VAVROŇOVÁ, M., HOLLÝ, M. Sociálně-právní ochrana dětí v případech rozvodových a rozchodových konfliktů [online]. Praha: MPSV, 2012. s. 24, [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/14824/konflikty.pdf>

⁹ Ustanovení § 755 OZ

¹⁰ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1014

¹¹ Právní prostor, odborný právnický portál | Srovnání právní úpravy manželství a nesezdaného soužití – I. díl, rodičovství 2015 [online]. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/srovnani-pravni-upravy-manzelstvi-a-nesezdaneho-souziti-i-dil-rodicovstvi>

¹² Ustanovení § 908 OZ

dohodou. Otázkou ovšem zůstává, zda je takový stav žádoucí, jelikož i přes počáteční schopnost rodičů dohodnout se a spolupracovat, mezi nimi může v budoucnu vyvstat konflikt ohledně otázek spojených s výchovou dítěte. Výjimečné pak nejsou situace, kdy jeden rodič řeší partnerské konflikty bráněním styku druhého rodiče s dítětem. V této situaci nastává vzhledem k absenci dohody rodičů či rozhodnutí o poměrech dítěte období tzv. právní nejistoty, jenž ve většině případů vede k nutnosti uspořádání poměrů k dítěti soudními rozhodnutími.¹³

2.1 Nejlepší zájem dítěte

Obecně je potřeba vycházet při rozhodování o svěřeni nezletilého dítěte do péče z ústavněprávního rámce zakotveného Úmluvou o právech dítěte¹⁴, která v čl. 9 odst. 1 stanoví:

„Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečí, aby dítě nemohlo být odděleno od svých rodičů proti jejich vůli, ledaže příslušné úřady na základě soudního rozhodnutí a v souladu s platným právem a v příslušném řízení určí, že takové oddělení je potřebné v zájmu dítěte. Takové určení může být nezbytným v některém konkrétním případě, například jde-li o zneužívání nebo zanedbávání dítěte rodiči nebo žijí-li rodiče odděleně a je třeba rozhodnout o místě pobytu dítěte.“¹⁵

a z ustanovení Listiny základních práv a svobod, jež garantuje stejná práva dětem narozeným v manželství i mimo ně, chrání rodičovství a rodinu, děti a mladistvé a práva obou rodičů.¹⁶

Určujícím hlediskem pro posouzení, co je pro dítě vhodné, je vždy tzv. nejlepší zájem dítěte. Tento termín vyjádřený v čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte interpretoval Výbor OSN pro práva dítěte ve svém komentáři vydaném v roce 2013 následovně:

---

¹³ Právní prostor, odborný právní portál | Srovnání právní úpravy manželství a nesezdaného soužití – I. díl, rodičovství 2015 [online]. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/srovnani-pravni-upravy-manzelstvi-a-nesezdaneho-souziti-i-dil-rodicovstvi>

¹⁴ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1014

¹⁵ čl. 9 Úmluvy o právech dítěte

¹⁶ čl. 32 LZPS

„Koncept nejlepšího zájmu dítěte je flexibilní a adaptabilní. Měl by být přizpůsoben a definován individuálně s ohledem na specifickou situaci, v níž se dítě či děti, jichž se věc týká, nachází, přičemž pozornost by měla být věnována jejich osobním poměrům, situaci a potřebám. V rámci individuálních rozhodnutí musí být nejlepší zájem dítěte hodnocen a stanoven ve světle specifických okolností konkrétního dítěte.“¹⁷

Komentáře Výboru OSN pro práva dítěte sice nejsou pro smluvní státy právně závazné, avšak sám Výbor sleduje jejich naplňování prostřednictvím projednávání periodických zpráv jednotlivých smluvních států OSN.¹⁸

Důležitou roli při rozhodování českých soudů zastává judikatura Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“). ESLP v jednom ze svých rozhodnutí konstatoval, že rozhodující pro určení porozvodových poměrů k dítěti jsou zájmy dítěte, přičemž tyto zájmy dítěte mohou převážít nad zájmem rodičů.¹⁹

Kritérii pro rozhodování o svěření dítěte do péče se opakovaně zabýval také Ústavní soud ČR, jenž v nálezu sp. zn. I. ÚS 153/16 ze dne 26. července 2016 dovedl analogické uplatnění kritérií i v případě rozhodování o styku s dítětem, jelikož v českém kontextu má institut styku s dítětem v podstatě shodný obsah s institutem péče o dítě. Ústavní soud ČR se ve zmíněném nálezu vyjádřil následovně:

„Pokud obecné soudy rozhodují o úpravě styku, nutno vycházet z toho, že právem obou rodičů je v zásadě stejnou měrou o dítě pečovat a podílet se na jeho výchově, s čímž koresponduje i právo samotného dítěte na péči obou rodičů, a tudíž je-li rozhodnutím soudu svěřeno do péče jednoho z rodičů, pak by tomuto dítěti mělo být umožněno stýkat se s druhým rodičem v takové míře, aby byl postulát rovné rodičovské péče co nejvíce naplněn. Takové uspořádání je zpravidla vždy v „nejlepším zájmu dítěte“, přičemž odchylky od tohoto principu musí být odůvodněny

---

¹⁷ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 14. 10. 2015, sp. zn. IV. ÚS 3330/14-1

¹⁸ Vláda České republiky | Výbor OSN pro práva dítěte vydal komentář k nejlepšímu zájmu dítěte [online]. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/r/p/aktuality/vybor-osn-pro-prava-ditete-vydal-komentar-k-nejlepsimu-zajmu-ditete-107820/>

¹⁹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1014

*ochranou nějakého jiného, dostatečně silného legitimního zájmu, přičemž konkrétní skutečnosti, o něž se tento zájem opírá, musí být v daném řízení prokázány.*²⁰

Při zjišťování nejlepšího zájmu konkrétního dítěte pro účely rozhodnutí o jeho svěření do péče je nutné zabývat se tím, jak probíhala péče o ně do doby před rozvodem, tj. kdo a jakou měrou se na ní konkrétně podílel, zda jsou rodiče schopni spolu nekonfliktně komunikovat, jaké jsou jejich představy o výchově a zda se v tomto směru shodují. V neposlední řadě je též třeba vzít v potaz přání dítěte a jeho školní a zájmovou činnost.²¹

Z hlediska psychologického je nejlepším zájmem dítěte vyrůstat v úplné zdravě fungující rodině, žít společně s oběma rodiči, kteří se mají rádi a projevují opravdový zájem o své dítě.²²

Lze tedy dospět k závěru, že určujícím faktorem pro orgány veřejné moci rozhodující o poměrech dítěte je vždy zájem dítěte.²³ Takto možno usuzovat především z opakovaného kladení důrazu zákonodárce na zájem dítěte v ustanoveních OZ týkajících dětí a také z velkého množství mezinárodních smluv zdůrazňujících ochranu zájmů dítěte, z nichž nevýznamnější je Úmluva o právech dítěte.²⁴

2.2 Dohoda rodičů versus soudní rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilého dítěte

Jak již bylo řečeno výše, mají-li manželé nezletilé dítě, jejich manželství nemůže být rozvedeno, dokud nebude pravomocně rozhodnuto o poměrech jejich nezletilého dítěte pro dobu po rozvodu manželství.

V nejlepším zájmu dítěte a i rodičů je, aby se na porozvodové péči o dítě sami vzájemně dohodli, taková dohoda je pak v praxi respektována více než autoritativní

---

²⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 7. 2016, sp. zn. I. ÚS 153/16

²¹ DOBRUŠKOVÁ, E., VEČERKOVÁ, P., HRDLÍČKOVÁ, I., ŠILAROVÁ, E., HOLLÁ, K., VAVROŇOVÁ, M., HOLLÝ, M. Sociálně-právní ochrana dětí v případech rozvodových a rozhodovacích konfliktů [online]. Praha: MPSV, 2012. s. 47. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/14824/konflikty.pdf>

²² Tamtéž s. 13

²³ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zvláštní část důvodové zprávy - k ustanovení § 866

²⁴ TRÁVNÍČEK, M. *Střídavá péče. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2015, s. 4-5

rozhodnutí soudu. Soud by měl rodiče k dosažení dohody motivovat a aktivně vést například prostřednictvím uložení účasti na mimosoudním smířčím nebo mediačním jednání nebo rodinné terapii nebo nařízením setkání s odborníkem v oboru pedopsychologie. I když rodiče předloží soudu dohodu o výkonu péče o nezletilé dítě pro dobu po rozvodu manželství, soud není povinen ji schválit. V daném řízení bude vždy nutné zkoumat, zda je dohodnutý způsob výkonu v souladu se zájmy dítěte. Pokud soud dojde k závěru, že dohoda rodičů je v souladu se zájmy dítěte, schválí ji rozsudkem. Pokud dohoda zájmům dítěte neodpovídá, neschválí jí a sám autoritativně rozhodne.²⁵ Například dohodnou-li se rodiče, že vyživovací povinnost přejímá pouze jeden z nich, je takové ujednání vůči dítěti právně neúčinné a soud by takovou dohodu schválit nemohl.²⁶ Soud však není oprávněn k tomu, aby dohodu rodičů schválil jen z části, s dodatky, případně s nějakými výhradami, jak již v minulosti dovodil Nejvyšší soud ČSSR.²⁷

Dítě, které není plně svéprávné, potřebuje, aby péče o ně byla zajištěna neustále. V praxi tedy není rozdíl mezi tím, zda spolu rodiče takového dítěte nežijí anebo chtějí-li se rozvést. Z toho důvodu v případě, že spolu rodiče nežijí, není brán ohled na to, zda jsou manželé, ale soud je povinen zasáhnout, nejsou-li rodiče schopni sami se dohodnout o svých povinnostech a právech k dítěti. Soud o úpravě péče o takové dítě rozhoduje i bez návrhu, tedy na základě podnětu učiněného osobou, která se dozví o skutečnostech nasvědčujících potřebě takového rozhodnutí. Soud skutečnosti osvědčuje věrohodným způsobem.²⁸ V praxi podnět učiní nejčastěji některý z rodičů, případně jiný příbuzný, nebo sociální pracovník OSPOD.

Soud rozhodne o svěřením dítěte do péče způsobem, aby rozhodnutí odpovídalo zájmu dítěte, přičemž dle ustanovení § 907 OZ bere při svém rozhodování ohled především na osobnost dítěte, zejména na jeho vlohy a schopnosti ve vztahu k vývojovým možnostem a životním poměrům rodičů, jakož i na citovou orientaci a zázemí dítěte, na výchovné schopnosti každého z rodičů, na stávající a očekávanou

---

²⁵ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. BECK, 2014, s. 1015

²⁶ FRANCOVÁ, M., DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství. 3., aktualizované vydání.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 10-11

²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 24. 3. 1967, sp. zn. 4 Cz 32/67

²⁸ ŠVESTA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II. Rodinné právo. 1. vydání.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2014, s. 556

stálost výchovného prostředí, v němž má dítě napříště žít, na citové vazby dítěte k jeho sourozencům, prarodičům, popřípadě dalším příbuzným i nepříbuzným avšak blízkým osobám. Soud vezme vždy v úvahu, který z rodičů dosud o dítě řádně pečoval a řádně dbal o jeho citovou, rozumovou a mravní výchovu, jakož i to, u kterého z rodičů má dítě lepší předpoklady zdravého a úspěšného vývoje. Soud dbá rovněž na právo dítěte na péči obou rodičů a udržování pravidelného osobního styku s nimi, na právo druhého rodiče, jemuž dítě nebude svěřeno, na pravidelnou informaci o dítěti, dále soud bere zřetel rovněž ke schopnosti rodiče dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem.²⁹ Při svém rozhodování soud vychází z výše uvedených hledisek a k jejich zjištění provádí řadu důkazů a šetření, často i prostřednictvím znaleckých posudků znalců z oboru pedopsychologie či dětských psychiatrů. Nutno podotknout, že rozhodování soudů o svěřeni dítěte do péče na dobu po rozvodu je často velmi obtížné, jelikož je komplikováno vyhrocenými vztahy mezi rodiči dětí.³⁰

S vyšším věkem dítěte dochází ke změně jeho potřeb a obvykle narůstají jeho životní náklady. Na tyto změny by měli rodiče reagovat zvýšením výživného na dítě, novou úpravou styku s nepečujícím rodičem a podobně. Pokud se rodiče na těchto změnách dohodnou, nemusí se obracet na soud, aby jejich dohodu schválil. V takových případech již žádná státní autorita nedohlíží nad tím, zda nová úprava povinností a práv rodičů k dítěti, je v souladu s jeho zájmy.³¹ Je tedy poměrně obtížné objektivně zjistit, zda formy péče o nezletilé děti tak, jak jsou upraveny v soudem schválených dohodách či přímo v soudních rozhodnutích reálně fungují a jaký dopad mají na děti.

---

²⁹ Ustanovení § 907 OZ

³⁰ FRANCOVÁ, M., DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 11

³¹ ROGALEWICZOVÁ, R. Úprava povinností a práv k nezletilým dětem v případě rozchodu a rozvodu rodičů. *Právní rozhledy* 1/2016. s. 12-16

3. Rodičovská odpovědnost

Přijetím zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, došlo ke změně terminologie oproti předešlé právní úpravě obsažené v ZOR, jež používala výraz rodičovská zodpovědnost, na současný termín rodičovská odpovědnost. Z důvodové zprávy k OZ vyplývá, že výrazy „odpovědnost“ a „zodpovědnost“ jsou synonyma, a není tedy důvod označovat totéž dvěma různě znějícími slovy.³² Nahrazením rodičovské zodpovědnosti rodičovskou odpovědností tedy nedošlo ke změně daného institutu, pouze ke sjednocení terminologie, jež měla vést k lepší srozumitelnosti a přehlednosti OZ.

Rodičovská odpovědnost je klíčovým institutem českého rodinného práva. Dle OZ rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění.³³ Jejím účelem je především ochrana nezletilého dítěte a jeho práv a výkon povinností a práv plynoucích z rodičovství v souladu s nejlepšími zájmy a blahem dítěte.³⁴

Rodičovská odpovědnost rodičům vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.³⁵ Rodičovská odpovědnost rodičů zaniká také při osvojení dítěte, přesněji právní mocí rozhodnutí o osvojení vzniká rodičovská odpovědnost osvojitelům a zároveň zaniká rodičům. K zániku rodičovské odpovědnosti dochází samozřejmě i smrtí rodiče či dítěte.³⁶

---

³² HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 815

³³ Ustanovení § 858 OZ

³⁴ KRÁLÍČKOVÁ, Z. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy* 23-24/2013. s. 801-813

³⁵ Ustanovení § 858 OZ

³⁶ KRÁLÍČKOVÁ, Z. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy* 23-24/2013. s. 801-813

3.1 Výkon rodičovské odpovědnosti

Důležité je rozlišení mezi rodičem jako nositelem rodičovské odpovědnosti a rodičem jako vykonavatelem rodičovské odpovědnosti. Například nezletilý rodič je sice ex lege nositelem rodičovské odpovědnosti, avšak výkon rodičovské odpovědnosti nezletilého rodiče s výjimkou výkonu povinnosti a práva péče o dítě³⁷ je ze zákona až do doby, kdy nabude plné svéprávnosti, pozastaven.³⁸

Dojde-li ke svěření nezletilého dítěte do výlučné péče pouze jednoho z rodičů, druhý rodič nadále zůstává nositelem rodičovské odpovědnosti, což je klíčové z hlediska výkonu povinností a práv rodičů.³⁹

Rodiče jsou povinni vykonávat rodičovskou odpovědnost ve vzájemné shodě, což je bez pochyby v nejlepším zájmu dítěte. To však neznamená, že jsou rodiče povinni vykonávat povinnosti a práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti pokaždé společným jednáním, vždy se druhého rodiče dotazovat, jak v dané záležitosti rozhodnout, jaký zvolit další postup a podobně. Jejich vzájemná shoda se totiž pouze předpokládá.⁴⁰

OZ rozlišuje mezi výkonem povinností a práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti dle toho, zda se jedná o výkon běžných záležitostí nebo významných záležitostí, přičemž tento význam je dán především zájmem dítěte. Ve vztahu k běžným záležitostem vykonává své povinnosti a práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti každý rodič samostatně, jako příklad lze uvést podání žádosti o vydání cestovního dokladu dítěte mladšího patnácti let jeho rodičem, jakožto zákonným zástupcem, zaplacení obědů ve školní jídelně a další. Kdežto ve vztahu k významným záležitostem týkajících se dítěte je rodičům uložena povinnost dohodnout se. Mezi významné záležitosti OZ řadí například nikoliv běžné lékařské a obdobné zákroky, tedy závažnější operační zásahy, určení místa bydliště nezletilého, volbu vzdělání nebo pracovního uplatnění dítěte, rozhodnutí o náboženském vyznání

³⁷ K tomu srov. ustanovení § 868 odst. 1 OZ

³⁸ KRÍSTEK, A. Rodičovská odpovědnost pod drobnohledem | epravo.cz. Epravo.cz [online]. Praha: Wolters Kluwer, 2016 [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/rodicovska-odpovednost-pod-drobnohledem-101467.html>

³⁹ KRÁLÍČKOVÁ, Z. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. Právní rozhledy 23-24/2013. s. 801-813

⁴⁰ ŠVESTA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II. Rodinné právo. 1. vydání.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2014, s. 481

dítěte a další. Současná právní úprava pamatuje i na situaci, kdy se rodiče nezletilého nejsou schopni dohodnout v záležitostech pro něj významných, a stanoví, že v takovém případě rozhodne na návrh rodiče soud.⁴¹ To platí i tehdy, vyloučil-li jeden rodič druhého rodiče z rozhodování o významné záležitosti dítěte.⁴²

3.2 Modifikace rodičovské odpovědnosti soudem

Nevykonává-li rodič povinnosti a práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti řádně a vyžaduje-li to zájem dítěte, může soud výkon jeho rodičovské odpovědnosti pozastavit či omezit, nebo omezit a v nejzávažnějších případech jej zbavit jeho rodičovské odpovědnosti.

Brání-li rodiči ve výkonu jeho rodičovské odpovědnosti závažná okolnost a lze-li se domnívat, že je toho v souladu se zájmy dítěte třeba, může soud rozhodnout, že se výkon rodičovské odpovědnosti tohoto rodiče pozastavuje.⁴³ Tato situace může nastat, pokud je rodič například ve výkonu trestu odnětí svobody nebo je dlouhodobě soustavně léčen ve zdravotnickém zařízení. Před takovým rozhodnutím soud vždy posoudí, zda je vzhledem k zájmu dítěte nezbytné omezit právo rodiče osobně se s dítětem stýkat.⁴⁴

Ke styku rodiče, který je ve výkonu trestu odnětí svobody s dítětem se v nedávné době vyjádřil Ústavní soud ČR. Stěžovatel, otec nezletilých dětí, který byl ve výkonu trestu odnětí svobody, spatřoval porušení svých základních práv v rozhodnutí obecných soudů, které neupravily styk s dětmi z důvodu, že děti nevědí, že je otec ve výkonu trestu odnětí svobody a návštěva ve věznici by jim mohla způsobit trauma. Ústavní soud ČR dal stěžovateli za pravdu, když uvedl:

„Samotný výkon trestu odnětí svobody by však a priori neměl být považován za důvod upřít rodiči ve výkonu trestu přímý styk s nezletilým dítětem. Tím spíš by neměl být rodiči ve výkonu trestu odnětí svobody bez dalšího upírán alespoň nepřímý

---

⁴¹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 895-897

⁴² Ustanovení § 877 odst. 1 OZ

⁴³ Ustanovení § 869 odst. 1 OZ

⁴⁴ Ustanovení § 872 OZ

*styk s dítětem, který může přímý styk s ohledem na jeho případnou nevhodnost v konkrétním případě dočasně nahradit či vhodně doplnit.*⁴⁵

Ústavní soud ČR apeluje na obecné soudy, aby se vždy zabývaly možnostmi přímého i nepřímého styku s přihlédnutím ke specifickým okolnostem konkrétního případu, a následně aby svůj závěr v tomto směru řádně zdůvodnily. Pouhé konstatování, že návštěva věznice by mohla dítěti způsobit trauma, není podle Ústavního soudu ČR relevantním důvodem pro odepření styku rodiče s dítětem.⁴⁶

Nevykonává-li rodič svoji rodičovskou odpovědnost řádně a vyžaduje-li to zájem dítěte, soud jeho rodičovskou odpovědnost omezí, nebo omezí její výkon, a zároveň stanoví rozsah tohoto omezení.⁴⁷

Největším zásahem soudu je úplné zbavení rodičovské odpovědnosti. Ke zbavení rodičovské odpovědnosti soud přistoupí v situaci, kdy rodič zneužívá svoji rodičovskou odpovědnost nebo její výkon, anebo svoji rodičovskou odpovědnost nebo její výkon závažným způsobem zanedbává. Dále soud zvlášť posoudí, nejsou-li naplněny důvody pro zbavení rodiče jeho rodičovské odpovědnosti v případě, kdy rodič proti svému dítěti spáchal úmyslný trestný čin nebo použil své dítě, které není trestně odpovědné, ke spáchání trestného činu, případně se na trestném činu spáchaném jeho dítětem podílel jako spolupachatel, návodce, pomocník či organizátor.⁴⁸ Zbaví-li soud rodiče rodičovské odpovědnosti, může zároveň rozhodnout o zachování práva rodiče osobně se s dítětem stýkat, pokud tak však neučiní, zaniká rodiči i toto právo.⁴⁹

Zásah do rodičovské odpovědnosti jejím omezením nebo zbavením je vždy závažnějším zásahem, než je tomu při omezení či pozastavení jejího výkonu.⁵⁰ Je k němu proto potřeba přistupovat velice opatrně a vždy pozorně uvážit veškeré okolnosti a důkazy, které soud k úvahám nad takovým zásahem do práva rodiče na rodinný život vedou.

---

⁴⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 22/17

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ Ustanovení § 870 OZ

⁴⁸ Ustanovení § 871 OZ

⁴⁹ Ustanovení § 872 OZ

⁵⁰ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 823

3.3 Vybraná judikatura k rodičovské odpovědnosti

Rodičovskou odpovědností se na konci roku 2015 zabýval Ústavní soud ČR v souvislosti se zanedbáním náležitého dohledu jednoho z rodičů nad jeho dvěma nezletilými dětmi. Jednalo se o případ, kdy otec dvou nezletilých dětí (pět a osm let), které na přechodu pro chodce srazil automobil, dle obecných soudů zanedbal svou zákonnou povinnost náležitého dohledu nad nimi tím, že je na přechodu pro chodce nedržel za ruce, ale nechal je přejít přes silnici samostatně. Dle názoru Ústavního soudu ČR obecné soudy svými rozhodnutími porušily otcovo základní právo na ochranu před neoprávněným zásahem do soukromého a rodinného života garantované čl. 10 odst. 2 LZPS a právo na spravedlivý proces, neboť dostatečně neodůvodnily svůj závěr, dle něhož za nehodu dětí na přechodu může částečně i otec dětí, který podle jejich mínění zanedbal svou povinnost náležitého dohledu nad dětmi, když je v inkriminovaný okamžik nevedl za ruku či neprovedl jiná srovnatelná opatření. Na závěr Ústavní soud ČR zdůraznil, že děti jednaly plně v souladu se zákonem (konkrétně s ustanovením § 5 odst. 2 písm. f) zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změně některých zákonů (zákon o silničním provozu), v platném znění) a v dané situaci se chovaly způsobem, jak by se chovala každá průměrná svéprávná osoba. Rodiče, tedy i otec, své výchovné povinnosti dostáli, neboť své děti naučili přecházet přes silnici v souladu s právními předpisy.

Ústavní soud ČR ve zmíněném nálezu klade důraz na autonomii výkonu rodičovské odpovědnosti a svobodu dítěte. Vyjádřil, že dohled rodičů nad dítětem nemůže být absolutní, a to především vzhledem k právu rodičů, které mají v rámci své rodičovské odpovědnosti, zvolit si, jakým způsobem budou své dítě vychovávat a jakou míru samostatnosti mu povolí. Právě v určité míře autonomie, jež poskytují rodiče svému dítěti, spatřuje Ústavní soud ČR samozřejmě s ohledem na věk, charakter a povahové vlastnosti takového dítěte, správnou cestu, díky které se dítě naučí samostatnosti a bude lépe připraveno na život v dospělosti.

Závěrem lze shrnout, že naučí-li rodiče své dítě chování v souladu s platnými právními předpisy, dítě je dodržuje, ale přesto utrpí újmu, není možné podřadit

takovou újmu pod ochranný účel rodičovské odpovědnosti a nedojde tedy k naplnění žádné z podmínek vzniku odpovědnosti za újmu.⁵¹

Nejvyšší soud ČR se věnoval důvodům ke zbavení rodiče rodičovské odpovědnosti například ve svém usnesení ze dne 30. 8. 2006, sp. zn. 30 Cdo 2873/2005, kdy dovolání otce nezletilého dítěte proti rozsudku o zbavení jeho rodičovských práv zamítl. K důvodům ke zbavení rodičovské odpovědnosti zopakoval svůj již dříve vyjádřený právní názor, dle kterého za závažné zanedbávání rodičovských povinností je konstantní judikaturou považováno zejména dlouhodobé neplnění rodičovských práv a povinností k nezletilému, dále trvalé ponechání dítěte ve výchovném zařízení spojené s nezájmem o toto dítě a s neprojevením snahy převzít je do rodinné výchovy, nemorální způsob života rodičů, soustavné neplnění vyživovací povinnosti k dítěti či trestní postih pro zanedbávání povinné výživy podle ustanovení § 213 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon.⁵² Nejvyšší soud ČR zopakoval názor předchozí instance, že zbavení rodičovské zodpovědnosti je zásadním zásahem do vztahu mezi rodičem a dítětem a nejtvrďší sankcí, kterou zákon o rodině zná. K tomu, aby tento zásah do vztahu mezi rodiči a dítětem byl odůvodněný, nestačí jen ojedinělé vybočení nebo opomenutí rodičovské péče, ale zneužívání či zanedbávání rodičovské zodpovědnosti takového stupně, že zbavení rodičovské zodpovědnosti je jediným účinným prostředkem ochrany dítěte. Předpokladem pro zbavení rodičovské zodpovědnosti je, že rodič neplní své povinnosti, ač by je plnit mohl.⁵³

---

⁵¹ VOJÁČKOVÁ, A. Rodičovská odpovědnost ve světle nejnovější judikatury Ústavního soudu | epravo.cz. Epravo.cz [online]. Praha: Wolters Kluwer, 2016 [cit. 2017-04-04]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/rodicovska-odpovednost-ve-svetle-nejnovejsi-judikatury-ustavniho-soudu-100439.html>

⁵² Srov. ustanovení § 196 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁵³ Usnesení Nejvyššího soud ČR ze dne 30. 8. 2006, sp. zn. 30 Cdo 2873/2005

4. Jednotlivé formy péče o nezletilé děti

Naše současná právní úprava obsažená v ustanovení § 907 OZ umožňuje soudu svěřit dítě do péče jednoho z rodičů, do střídavé nebo společné péče. Je-li to potřebné v zájmu dítěte, může jej svěřit i do péče osoby odlišné od rodičů.

Rodiče, případně soud, by měli zvolit nejvhodnější formu péče dle konkrétních okolností v dané rodině. Aby bylo uspořádání péče úspěšné, je nutný takový způsob realizace, kde není rozhodující počet hodin, který rodič stráví s dítětem, ale kvalita společně prožitého času. Proto je potřeba při uspořádání péče dodržovat určitá pravidla týkající se pravidelnosti a četnosti, řádu a známého prostředí, možnosti dítěte ovlivňovat četnost a míru styku s rodiči a další.⁵⁴

Ze statistik z roku 2015, které se zabývaly četností zvolení jednotlivých forem péče o nezletilé děti v České republice, vyplývá, že zhruba 90 % dětí je svěřeno do péče jednoho z rodičů, 8 % do střídavé nebo společné péče rodičů a 2 % dětí jsou v péči osoby odlišné od rodičů. Zajímavé je také zjištění, že přibližně u jedné třetiny rozcházejících se rodičů nastává spor ohledně porozvodového uspořádání péče o děti, který vede k potřebě vydání autoritativního rozhodnutí soudem, zbylé dvě třetiny rozcházejících se rodičů se na porozvodové péči o děti domluví mimosoudně.⁵⁵

4.1 Péče jednoho z rodičů

Péče jednoho z rodičů – matky je v České republice nejčastější formou péče o nezletilé dítě v době po rozvodu či rozchodu rodičů. Z výše uvedených statistik vyplývá, že v České republice je 90 % dětí svěřováno do péče jednoho z rodičů, z toho pouze 5 % dětí je svěřeno do péče otce a 85 % dětí do péče matky.⁵⁶ Toto zjištění je poněkud znepokojující, což mimo jiné dokazují četné nálezy Ústavního

---

⁵⁴ DOBRUŠKOVÁ, E., VEČERKOVÁ, P., HRDLIČKOVÁ, I., ŠILAROVÁ, E., HOLLÁ, K., VAVROŇOVÁ, M., HOLLÝ, M. Sociálně-právní ochrana dětí v případech rozvodových a rozhodových konfliktů [online]. Praha: MPSV, 2012. s. 47, [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/14824/konflikty.pdf>

⁵⁵ KOVÁŘOVÁ, D. Střídavá péče velebená i proklínaná. Bulletin advokacie. 2015, č. 3, s. 44-48

⁵⁶ Tamtéž.

soudu ČR z nedávné doby, v nichž se věnuje otázkám ohledně střídané péče a její tzv. „presumpce“.

Pokud soud rozhodne, že o dítě bude po rozvodu pečovat jeden z rodičů, neznamená to, že rodič, jemuž dítě do péče svěřeno nebylo, ztrácí právo rozhodovat o důležitých záležitostech týkajících se dítěte. V takovém případě by se jednalo o svěření dítěte do výhradní či výlučné péče jednomu rodiči, což je v praxi spíše vzácné. Naopak rodičovská odpovědnost tzv. nepečujícího rodiče je omezena pouze fakticky, jelikož nemůže vykonávat každodenní péči o dítě či jej zastupovat v běžných záležitostech. Pokud tedy nepečující rodič nebyl zbaven rodičovské odpovědnosti, ani mu nebyl její výkon soudním rozhodnutím omezen či pozastaven, zůstává i nadále nositelem a vykonavatelem rodičovské odpovědnosti ve vztahu k jejím ostatním složkám, přičemž tato práva a povinnosti vykonává v rámci styku s dítětem.⁵⁷

4.1.1 Styk dítěte s nepečujícím rodičem

Péče jednoho z rodičů by se dala charakterizovat tak, že rodič, jež má dítě ve své péči, za něj nese fakticky větší právní odpovědnost a nepečující rodič má právo na styk s dítětem v určité době. Právě prostřednictvím styku s dítětem má nepečující rodič možnost vykonávat povinnosti a práva vyplývající z rodičovské odpovědnosti. Z ustanovení § 891 odst. 1 OZ plyne, že soud upraví styk nepečujícího rodiče s dítětem pouze v případě, že se na jeho rozsahu rodiče nedohodnou, případně je-li to žádoucí vzhledem k zájmu na výchově dítěte. Je zde tedy rozdíl oproti dohodě rodičů upravující poměry jejich dítěte v době po rozvodu, k jejíž platnosti právní úprava vyžaduje schválení soudem.⁵⁸ Dle mého názoru zákonodárce nepožaduje ve všech případech při úpravě styku nepečujícího rodiče s dítětem souhlas soudu, protože je zřejmé, že může docházet k různým situacím, na které je třeba, aby rodiče reagovali pružně, jinak řečeno, aby se dokázali v danou chvíli operativně dohodnout právě s ohledem na konkrétní situaci. Návrh soudu na úpravu styku s dítětem tak ve většině případů podávají rodiče, jejichž rozchod je konfliktní a jeví se jisté,

---

⁵⁷ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 895

⁵⁸ K tomu srov. ustanovení § 757 odst. 1 písm. b) OZ

že k dohodě mezi nimi nedojde. Návrh též dále podávají rodiče, kteří potřebují mít přesně nastavená pravidla autoritativně schválená soudem.⁵⁹

Po podání návrhu na úpravu styku s dítětem vede soud rodiče jakožto účastníky řízení k nalezení smírného řešení. Za tímto účelem může soud uložit rodičům na dobu nejvýše tří měsíců účast na mimosoudním smířčím nebo mediačním jednání nebo rodinné terapii, nebo nařídít setkání s odborníkem v oboru pedopsychologie.⁶⁰

Návod, jak upravit styk s nepečujícím rodičem není obsažen v žádném právním předpise. Rozsah styku by měl být určen v souladu s konkrétními potřebami dítěte a přizpůsobovat se jejich změnám. V praxi je nejčastější model styku dítěte s nepečujícím rodičem v intenzitě každý druhý víkend, jeden či dva týdny o letních prázdninách a jeden den v době vánočních prázdnin. Žádoucí by bylo doplnění takto upraveného styku i o některé všední dny, aby se rodič mohl podílet na přípravě dítěte do školy či jej doprovodit do zájmového kroužku. Výše popsaný model upravuje pouze tzv. přímý neboli osobní styk. Mohou však nastat situace, jako například hospitalizace nepečujícího rodiče v nemocnici nebo dlouhý pobyt v zahraničí, kdy není možné realizovat osobní styk s dítětem. Pro takové případy se jeví vhodné upravit tzv. nepřímý styk, kterým se rozumí dálková komunikace mezi rodičem a dítětem například prostřednictvím mobilního telefonu, e-mailu, aplikaci Skype a dalších moderních technologií.⁶¹

Vztahem mezi přímým a nepřímým stykem se zabýval Nejvyšší soud ČR, který v jednom ze svých rozhodnutí judikoval:

„Důvody, které se uplatní pro přímý styk platí i pro styk nepřímý. Nepřímý styk je k přímému styku v poměru speciality, nikoli subsidiarity, tzn. uplatní se tehdy, jestliže objektivní okolnosti (např. značná teritoriální vzdálenost) vylučuje styk přímý, který má vždy přednost.“⁶²

---

⁵⁹ ROGALEWICZOVÁ, R. Možnosti realizace styku rodiče s dítětem. Právní rozhledy 18/2017. s. 617

⁶⁰ Ustanovení § 474 ZŘS

⁶¹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. I. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 936-955

⁶² Rozsudek Nejvyššího soud ČR ze dne 22. 5. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1376/2012

Zbaví-li tedy soud rodiče rodičovské odpovědnosti a nerozhodne zároveň o zachování práva rodiče osobně se s dítětem stýkat, pak tento rodič nemá právo ani na nepřímý styk s dítětem.⁶³

Soud, který rozhoduje o poměrech dítěte pro dobu po rozvodu, zjišťuje a posuzuje výchovnou způsobilost obou rodičů. Ten rodič, který dostane dítě do své péče, musí mimo jiné uznávat roli a důležitost druhého rodiče v životě dítěte. V této souvislosti je pečující rodič povinen styk dítěte s druhým rodičem nejen reálně umožnit, dítě na styk musí také řádně připravit, sbalit mu veškeré potřebné věci včetně oblečení a ideálně s druhým rodičem během přípravy na styk a při samotném předávání dítěte spolupracovat alespoň v nutném rozsahu. Jako další významnou povinnost obou rodičů, bych chtěla zmínit povinnost zdržet se veškerého jednání, které by mohlo narušit vztah dítěte k druhému rodiči a zkomplikovat výchovu dítěte.⁶⁴ Tuto povinnost zdůrazňuji proto, že z vlastní zkušenosti vím, že v praxi činí rodičům největší potíže.

4.1.2 Bránění ve styku s dítětem

Jak bylo řečeno výše, rodič, který má dítě ve své péči je povinen řádně umožnit styk dítěte s druhým rodičem. Z praxe je však známo, že řada rodičů tuto svou povinnost neplní, styk s dítětem různými způsoby maří, přičemž důvodem k takovému jednání bývá často touha pomstít se bývalému partnerovi.

Bránění ve styku s dítětem upravuje výslovně ustanovení § 889 OZ. Následkem bezdůvodného trvalého nebo opakovaného bránění ve styku s dítětem může být dle zákona nové rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do péče. Jedná se o zákonný předpoklad změny poměrů, jak vyplývá z ustanovení § 909 OZ a § 475 ZŘS. Není však správné vykládat si jej tak, že posoudí-li soud jednání pečujícího rodiče jako opakované bezdůvodné bránění ve styku dítěte s druhým rodičem, rozhodne vždy o svěřeni dítěte do péče druhého rodiče. Takové rozhodnutí bez posouzení dalších skutečností jako požadavku na stálosti výchovného prostředí a citového vztahu dítěte k rodičům by nemohlo být považováno za vydané v souladu

---

⁶³ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. I. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 936-955

⁶⁴ WESTPHALOVÁ, L. *Problematické aspekty styku rodiče s dítětem.* Právní rozhledy 11/2017. s. 386-394

se zájmy dítěte. Stejně jako v jiných řízeních dotýkajících se zájmu dítěte, má i v případě úpravy styku s nepečujícím rodičem právo sdělit soudu svůj vlastní názor na věc. Jedná-li se o starší dítě, je žádoucí, aby se samo rozhodlo, za jakých podmínek se bude s nepečujícím rodičem stýkat.⁶⁵

Přání dítěte ve vztahu k úpravě styku s nepečujícím rodičem se věnoval i Evropský soud pro lidská práva například ve věci stížnosti č. 18923/04 - Jiří Zouhar proti České republice. Stěžovatel byl nespokojený s prosazováním jeho styku s dcerou ve věku třináct let, která s ním odmítala trávit prázdniny, jelikož se nebyli schopni domluvit na prázdninovém programu. Pravidelný styk jednou za čtrnáct dní v době mimo prázdnin probíhal bez problémů. Jak bylo zjištěno soudem předchozí instance, matka opakovaně projevila svou dobrou vůli, dceru na styk s otcem řádně připravila, předala mu ji, jemu se však nikdy nezdařilo přemluvit dceru, aby s ním odjela na prázdniny. Stěžovatel namítal nespravedlivost a zaujatost soudů ve prospěch matky jeho dcery. Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) jednomyslně prohlásil stížnost Jiřího Zouhara za nepřijatelnou. Postup Městského soudu v Brně, který vzal při svém rozhodování v potaz názor a přání dítěte ve věku třináct let a své rozhodnutí řádně odůvodnil, shledal správným. Dále konstatoval, že Městskému soudu v Brně nelze vytýkat, že se neuchýlil k donucovacím opatřením, která by se v situaci, kdy dcera vypověděla, že dává přednost domluvě s otcem, mohla ukázat kontraproduktivní.⁶⁶

Brání-li pečující rodič svévolně ve styku druhého rodiče s dítětem, dopouští se protiprávního jednání a vzniká mu tedy povinnost nahradit způsobenou škodu. Pro vznik povinnosti nahradit škodu postačí zavinění ve formě nevědomé nedbalosti. To znamená, že škůdce nevěděl, že svým jednáním může způsobit škodu, i když to vzhledem k okolnostem vědět měl a mohl. V praxi bývá někdy obtížné prokázání příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním pečujícího rodiče a zásahem do práva na ochranu rodinného života druhého rodiče. Příčinná souvislost

---

⁶⁵ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 956-959

⁶⁶ Ministerstvo spravedlnosti České republiky | Zpráva za období od 1. ledna do 30. června 2005 o stavu vyřizování stížností podaných proti České republice k Evropskému soudu pro lidská práva [online]. [cit. 2017-12-11]. Dostupné z: http://novyportal.justice.cz/documents/12681/0/Zpr%C3%A1vaESLP_2005-1S.pdf/1d0bd5c7-4a8c-4d51-8e34-0d0dbf94aa03?version=1.0

v takových případech existuje zejména tehdy, pokud při daném protiprávním jednání bylo objektivně možné předvídat, že může vyvolat posuzovaný následek.⁶⁷

Odpovědností rodiče za zmaření styku s nezletilým dítětem se v minulosti zabýval Nejvyšší soud ČR. Jmenovitě například rozsudek sp. zn. 25 Cdo 2289/2002 vydaný dne 30. 9. 2003, ve kterém Nejvyšší soud ČR řeší případ otce, který žaluje matku o náhradu škody ve výši 71.800,- Kč s příslušenstvím. Účastníci řízení byli rodiče v té době nezletilého chlapce, který byl v péči matky a otec byl dle rozhodnutí soudu oprávněn stýkat se s chlapcem dva týdny o letních prázdninách vždy od pátku 17.00 hodin na počátku styku do neděle 17.00 hodin na konci styku, přičemž termín styku byl povinen oznámit matce nejpozději do 30. 4. každého roku. Na začátku roku 2001 otec koupil pro sebe a syna zájezd na Kanárské ostrovy v celkové hodnotě 71.800,- Kč plánovaný na druhou polovinu července téhož roku. V březnu termín plánované dovolené oznámil matce, která mu sdělila, že syn má na dané období již naplánované sportovní soustředění a rodinnou dovolenou, přičemž tento program nelze změnit. Zároveň otci sdělila, že po zbytek prázdnin mu bude syn k dispozici. V den odjezdu na plánovou dovolenou matka syna otci nepředala a ten následně zrušil zájezd. Storno poplatek činil 100 % ceny zájezdu. Otec podal žalobu na náhradu škody ve výši 71.800,- Kč, kterou mu dle jeho názoru matka způsobila zabráněním styku se synem. Soud první instance uznal nárok otce pouze z části, když rozhodl, že škodou je částka odpovídající ceně zájezdu za jednu osobu – syna, jelikož otci nic nebránilo v tom, aby se dovolené zúčastnil. Otec podal proti tomuto rozsudku odvolání. Odvolací soud mu vyhověl a změnil rozsudek soudu první instance tak, že matka je povinna zaplatit otci částku ve výši 71.800,- Kč s 8 % úrokem z prodlení. Svě rozhodnutí opřel mimo jiné o tvrzení otce, že pokud by na Kanárské ostrovy odjel sám, vyčerpal by si v práci dovolenou, kterou si přál strávit společně se synem. Následně matka podala dovolání k Nejvyššímu soudu ČR, v němž namítá, že škodu, jež otci vznikla porušením povinnosti stanovené soudním rozhodnutím, konkrétně neumožněním styku v době dovolené, nezavinila. K povinnosti předejít hrozící škodě matka uvedla, že ji splnila prostřednictvím dopisů ze začátku března a června, ve kterých otci sdělila, že syna ke styku v době

---

⁶⁷ WESTPHALOVÁ, L. Problematické aspekty styku rodiče s dítětem. Právní rozhledy 11/2017. s. 386-394

plánované dovolené na Kanárské ostrovy nepředá. Podle jejího názoru mohl otec zájezd zrušit již v březnu po obdržení jejího dopisu, kdyby tak udělal, storno poplatek by jistě nečinil 100 % ceny zájezdu. Nejvyšší soud ČR po přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu shledal dovolání přípustné a pouze z části opodstatněné, konkrétně vyslovil tento názor:

„Zcela správně posoudil odvolací soud uplatněný nárok podle § 420 obč. zák., podle nějž každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti. Jestliže otci dítěte vzniknou zbytečné náklady v důsledku toho, že matka, již bylo nezletilé dítě svěřeno do výchovy, zmaří styk otce s dítětem, upravený soudním rozhodnutím nebo dohodou rodičů, jedná se o její obecnou odpovědnost za škodu, založenou na principu presumovaného zavinění. Jde o odpovědnost za přímé porušení právní povinnosti, jež pro matku dítěte vyplývá ze soudního rozhodnutí, popř. z dohody rodičů o styku s dítětem. Pokud by se styk otce s dítětem neuskutečnil z důvodu objektivní překážky na straně dítěte (typicky např. onemocnění dítěte), popř. pro jinou skutečnost, jež nastala nezávisle na vůli matky a bez jejího vlivu, nelze tento stav považovat za zaviněné porušení její povinnosti připravit dítě ke styku s otcem a předat mu je ve stanovenou dobu na určeném místě. Takové objektivně dané důvody by sice vedly ke zproštění odpovědnosti za škodu způsobenou nepředáním dítěte (§ 420 odst. 3 obč. zák.), avšak v případě existující objektivní překážky, bránící uskutečnit styk, přichází v úvahu odpovědnost matky za škodu tím vzniklou otci podle § 420 obč. zák., jestliže tato překážka nebyla otci včas sdělena a vznikly mu tak zbytečné náklady. Jde o odpovědnost nikoliv za přímé porušení povinnosti vyplývající z úpravy styku, nýbrž za nesplnění tzv. obecné prevenční povinnosti podle § 415 obč. zák., podle nějž je každý povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí.“⁶⁸

Sportovní soustředění syna nelze dle Nejvyššího soudu ČR považovat za objektivně daný důvod znemožňující styk otce se synem. Proto se nezabýval námitkou matky, že svou prevenční povinnost splnila dopisy, ve kterých otci včas sdělila, proč ke styku nedojde.

---

⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 9. 2003, sp. zn. 25 Cdo 2289/2002

Podle názoru Nejvyššího soudu ČR:

„Z hlediska právního posouzení není rozhodující, zda a kdy se žalovaná dozvěděla, že žalobce zajistil pro syna zájezd do zahraničí a že s ním chce strávit dovolenou u moře. U odpovědnosti za škodu podle § 420 obč. zák. se uplatňuje presumpce nevědomé nedbalosti (škůdce nevěděl, že svým jednáním může způsobit škodu, ačkoliv to podle okolností předvídat mohl nebo měl). I pokud by žalovaná nebyla o zájezdu včas informována, jednalo se z její strany přinejmenším o nevědomou nedbalost a nemůže se proto odpovědnosti zprostit pro nedostatek zavinění (§ 420 odst. 3 obč. zák.).“⁶⁹

Na konci odůvodnění se dovolací soud přiklonil k závěru soudu první instance, který na základě zjištěného skutkového stavu správně dovodil, že pouze škoda za storno poplatků zájezdu objednaného pro syna je v příčinné souvislosti s neumožněním styku otce se synem ve stanoveném termínu. Otci nic nebránilo v tom, aby se zájezdu sám zúčastnil. Jinak řečeno otec rozhodnutí o zrušení zájezdu i pro svou osobu činil čistě z vlastní vůle, nikoliv jako přímý následek jednání matky. Matka je tedy dle Nejvyššího soudu ČR povinna uhradit otci škodu odpovídající ceně zájezdu pro jednu osobu.⁷⁰

4.2 Střídavá péče

Střídavá péče byla spolu se společnou péčí do českého právního řádu zavedena tzv. velkou novelou, tedy zákonem č. 91/1998 Sb., zákon, kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů, s účinností k 1. 8. 1998. Před tímto datem upravoval zákon o rodině poměry k dětem po rozvodu v ustanovení § 26 následovně:

„V rozhodnutí, kterým se rozvádí manželství rodičů nezletilého dítěte, upraví soud jejich práva a povinnosti k dítěti pro dobu po rozvodu, zejména určí, komu bude dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu.“⁷¹

---

⁶⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 9. 2003, sp. zn. 25 Cdo 2289/2002

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Ustanovení § 26 ZOR v původním znění

Zmíněnou novelou došlo k podstatné změně ustanovení § 26 ZOR, který nově v odstavci 2 stanovil:

„Jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, může soud svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby.“⁷²

V podstatě se však jednalo pouze o výslovné legislativní zakotvení střídavé péče jako jedné z možných forem uspořádání péče o nezletilé děti v době po rozchodu či rozvodu rodičů do právního řádu, nikoliv o úplnou novinku na našem území, neboť již před účinností tzv. velké novely české soudy tuto formu porozvodové péče ve své rozhodovací praxi na návrh rodičů příležitostně uplatňovaly.⁷³ V současnosti je institut střídavé péče zakotven společně s dalšími formami péče o dítě v ustanovení § 907 OZ.

Podstatou střídavé péče je, že dítě žije po určitý časový úsek střídavě s každým z rodičů. Zákonodárce zde ponechal velký prostor pro uvážení rodičů a soudů ohledně konkrétního určení délky časového úseku, když jej zákonem ani jiným právním předpisem z hlediska jeho minimální či maximální délky nikterak neomezil. Konkrétní časový úsek je v každém případě potřeba stanovit především s ohledem na individuální zájmy dítěte, s přihlédnutím k jeho věku, osobnosti, vztahu k rodičům, přičemž dítěti by mělo být i nadále umožněno pravidelně se věnovat svým zájmovým aktivitám, kamarádům a dalším činnostem, na které je zvyklé. Časové úseky, které dítě tráví s matkou a které otcem nemusí být vždy stejné.⁷⁴ V praxi je časový úsek nejčastěji týdenní či dvoutýdenní, pokud se jedná o malé děti, doporučuje se střídání po třech dnech, a to z důvodu vyloučení negativních pocitů dítěte vzniklých z delšího odloučení od druhého rodiče.⁷⁵ Lze si představit situaci, kdy dítě bude dva týdny v péči matky a týden v péči otce. V takovém uspořádání poměrů k nezletilému lze spatřovat faktickou podobu s výlučnou péčí jednoho rodiče

---

⁷² KOVÁŘOVÁ, D. Střídavá péče velebená i proklínaná. Bulletin advokacie. 2015, č. 3, s. 44-48

⁷³ Právní prostor, odborný právnícký portál |Střídavá péče novým standardem v péči o nezletilé? 2014 [online], [cit. 2017-06-02]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/stridava-pece-novym-standardem-v-peci-o-nezletile>

⁷⁴ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1019-1020

⁷⁵ FRANCOVÁ, M., DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství. 3., aktualizované vydání.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 16

s velmi rozsáhlým stykem dítěte s nepečujícím rodičem.⁷⁶ Je mi znám i případ, kdy se rodiče dítěte předškolního věku dohodli, že si dítě budou střídat po jednom dni. V praxi to fungovalo tak, že matka dítě odvedla do mateřské školy a otec si jej vyzvedl, druhý den dovedl dítě do školky otec a vyzvedla si jej matka. Oba rodiče spolu byli schopni komunikovat a bydleli ve stejném městě, proto jim takto zvolená forma péče o dítě připadala vhodná. Ovšem těžko odhadnout, zda by soud dohodu rodičů o střídavé péči po jednom dni schválil. Přikláním se k názoru, že by ji schválit neměl, jelikož je zřejmé, že střídání po jednom dni musí být pro dítě velmi matoucí a zdá se, že taková forma uspořádání vyhovuje spíše rodičům než dítěti.

4.2.1 Předpoklady pro střídavou péči

Právní předpisy výslovně neupravují podmínky, při jejichž splnění je střídavá péče přípustná, neboť je třeba vždy vycházet z konkrétních okolností. Přesto se odborníci z oblasti dětské psychologie shodují na základních podmínkách, za jejichž kumulativního splnění je střídavá péče na místě. První podmínka se týká věku dítěte, kdy se střídavá péče z pohledu psychologů nedoporučuje u dětí mladších čtyř let. Takové věkové omezení je opíráno o argument, že malé děti mají silnější pouto s matkou. Dále je pro dítě důležité z hlediska jeho stability, aby mu bylo umožněno navštěvovat stále stejnou školu, mít jednoho lékaře, účastnit se zájmových kroužků s kamarády tak, jak je dítě zvyklé. Žádoucí je, má-li dítě v době pobytu u jednoho rodiče možnost navštívit druhého rodiče. Odborníci rovněž radí, že interval, v jakém si rodiče dítě střídají, by měl být v délce deseti až čtrnácti dní.⁷⁷ Ovšem nejdůležitější podmínkou, na které se shodují odborníci z oboru dětské psychologie se soudci, je, aby se rodiče po rozchodu či rozvodu na střídavé péči v klidu domluvili, navzájem se stále tolerovali, přátelsky spolu komunikovali a zejména, aby měli stejné představy o výchově a jejich pravidlech.⁷⁸ V opačném případě si lze těžko představit, že tato forma péče může fungovat, i přesto, že právní předpisy nevyžadují souhlas obou rodičů s tímto typem porozvodového uspořádání.

⁷⁶ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1020

⁷⁷ KOVÁŘOVÁ, D. Střídavá péče velebená i proklínaná. *Bulletin advokacie.* 2015, č. 3, s. 44-48

⁷⁸ DOBRUŠKOVÁ, E., VEČERKOVÁ, P., HRDLÍČKOVÁ, I., ŠILAROVÁ, E., HOLLÁ, K., VAVROŇOVÁ, M., HOLLÝ, M. Sociálně-právní ochrana dětí v případech rozvodových a rozhodových konfliktů [online]. Praha: MPSV, 2012. s. 48, [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/14824/konflikty.pdf>

Stejně tak je nutno zdůraznit, že střídavá péče není vhodným řešením pro všechny děti. Ústavní soud ČR v jednom ze svých nálezů upozornil na nevhodnost střídavé péče v době, kdy je dítě kojeno, což úzce souvisí s podmínkou věku. Dalším důvodem by mohl být špatný zdravotní stav dítěte či velká vzdálenost mezi bydlišti rodičů, v jejímž důsledku by dítě bylo nuceno navštěvovat dvě školní zařízení. Nelze zcela vyloučit ani případ, kdy střídavá péče nebude přicházet v úvahu, protože spolu rodiče dítěte nejsou schopni komunikovat, je-li současně zřejmá marná snaha soudů tento stav napravit.⁷⁹

4.2.2 Výhody a nevýhody střídavé péče

Střídavá péče je nejdiskutovanější formou porozvodové péče, kde neplatí obecná shoda na její přínosnosti pro dítě.

Jako pozitivum střídavé péče je nejčastěji uváděn zájem dítěte na péči obou rodičů a jeho potřeba trvalého plnohodnotného vztahu s matkou i otcem v době po rozvodu. Dítě si tak nadále uchovává a rozvíjí důvěru k oběma rodičům. Dalším přínosem může být větší spokojenost rodičů ve srovnání s výlučnou péčí jednoho rodiče, jelikož zamezuje negativním pocitům nepečujícího rodiče, že o své dítě de facto přišel, a přetížení pečujícího rodiče.

Na druhou stranu velký problém této formy uspořádání péče o dítě je spatřován ve snížené stabilitě výchovného prostředí dítěte, na jejímž základě se dítě ocitá v situaci, kdy neví, kam vlastně patří, kde je jeho domov.⁸⁰ Taková situace bývá pro dítě velmi stresující a může vést i k nutnosti vyhledání odborné pomoci v oblasti pedopsychologie.

V některých případech se dokonce stává, že otcové o střídavou péči usilují, ačkoliv o ni nemají opravdový zájem. V tomto jednání lze spatřit snahu o vydírání matky či vyjednávání o výhodnějších podmínkách pro otce. Jako příklad si lze představit situaci, kdy otec žádá střídavou péči proto, aby matku zastrašil a ona upustila od požadavku na vysoké výživné pro dítě.⁸¹

---

⁷⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14

⁸⁰ PAVLÁT, J. Porozvodové uspořádání. Bulletin advokacie. 2012, č. 11, s. 36-40

⁸¹ KOVÁŘOVÁ, D. Střídavá péče velebená i proklínaná. Bulletin advokacie. 2015, č. 3, s. 44-48

4.2.3 Střídavá péče v judikatuře Ústavního soudu ČR

Před čtyřmi lety vyvolal Ústavní soud ČR svou judikaturou zabývající se střídavou péčí poměrně značné emoce jak u široké veřejnosti, tak u soudců obecných soudů, kteří jsou při svém rozhodování vázáni právním názorem vysloveným Ústavním soudem ČR v jeho rozhodnutích. Jednalo se především o dva nálezy vyhlášené ve shodný den 5. 6. 2014. Již tento den se jim začala věnovat značná část médií působících v České republice, v čemž lze spatřovat zájem veřejnosti o tuto problematiku. Zájem vyvolal především absolutně nový pohled Ústavního soudu ČR na tuto formu péče o nezletilé děti rozcházejících či rozvádějících se rodičů. Dle názoru JUDr. Jaromíra Jirsy, soudce Ústavního soudu ČR, který pravidelně komentuje rozhodnutí Ústavního soudu ČR na stránkách Právního prostoru, je tento novátorský pohled Ústavního soudu ČR zároveň odvážný, a to z toho důvodu, že se snaží zavázat obecné soudy, aby na střídavou péči pohlížely jako na prioritní model péče o nezletilé děti, v podstatě nadřazený ostatním formám péče, které náš právní řád upravuje.⁸²

V prvním zmiňovaném nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 26. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13 je vyjádřen tento názor:

„Za situace, kdy se oba rodiče o své děti aktivně zajímají, jsou stejnou měrou schopni a ochotni pečovat o jejich zdraví a tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj a kdy děti mají k oběma rodičům stejně hluboký citový vztah, nelze střídavou výchovu vyloučit jen na základě hodnocení vztahů mezi rodiči. Obecné soudy tudíž musí při svém rozhodování o péči rodičů, kteří se rozvádějí nebo ukončili společné soužití, vycházet z premisy, že zájmem dítěte je, aby bylo především v péči obou rodičů.“⁸³

Jde tedy o jakýsi apel na obecné soudy rozhodující v opatrovnických záležitostech, aby při svém rozhodování vycházely z předpokladu péče obou rodičů, tedy de facto i de iure, aby střídavou péči upřednostňovaly. Dalo by se hovořit o tzv. presumpci střídavé péče, ta však v současné době nemá oporu v zákoně,

---

⁸² Právní prostor, odborný právnícký portál | Jak to myslel Ústavní soud se střídavou péčí a jak o ní budou přemýšlet soudci obecných soudů, 2014 [online]. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/jak-to-myslel-ustavni-soud-se-stridavou-peci-a-jak-o-ni-budou-premyslet-soudci-obecnych-soudu>

⁸³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13

jelikož ustanovení § 907 OZ, které upravuje možné formy péče o nezletilé děti, neobsahuje pravidlo o přednosti kterékoliv formy před jinou.

Ve druhém nálezu se Ústavní soud ČR zabývá vzdáleností mezi bydlišti rodičů v souvislosti se střídavou péčí. Pozornost veřejnosti vyvolal Ústavní soud ČR, když judikoval, že velká vzdálenost mezi bydlišti rodičů, není sama o sobě důvod pro vyloučení střídavé péče jako vhodné formy péče o nezletilé dítě. Nadále však apeluje na obecné soudy, aby každou věc rozhodovaly s přihlédnutím ke všem konkrétním okolnostem.⁸⁴ JUDr. Jaromír Jirsa, soudce Ústavního soudu ČR, k nálezu později uvedl, že úmyslem Ústavního soudu ČR bylo především upozornit obecné soudy, aby se nenechaly vést zažitým názorem: „(...) rodiče od sebe bydlí daleko, což samo o sobě vylučuje střídavou péči.“⁸⁵ V uvedeném lze spatřovat snahu Ústavního soudu ČR o překonání poměrně jednostranného zažitého modelu, kdy soudy již po desetiletí svěřují děti ve valné většině případů do výlučné péče matce, přičemž podmínky pro svěření do střídavé péče z vlastní iniciativy vůbec nezkoumají.

V nálezu ze dne 31. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14 Ústavní soud ČR upřesnil a rozšířil svůj názor vyjádřený v prve zmíněném, konstatováním, že zvolení střídavé péče není automatickým řešením péče o nezletilé děti po rozchodu rodičů a následně vymezil čtyři základní kritéria, která musí obecné soudy z hlediska nutnosti rozhodovat v nejlepším zájmu dítěte v řízení o úpravě výchovných poměrů vzít v potaz. Ústavní soud ČR zdůrazňuje na prvním místě splnění subjektivního předpokladu, který spočívá v projevení skutečného a upřímného zájmu obou rodičů o svěření jejich dítěte do střídavé péče. Bez naplnění tohoto předpokladu nepřipadá střídavá péče v úvahu. Následně upozorňuje, že výčet níže uvedených kritérií je pouze demonstrativní. Jinak řečeno obecné soudy jsou povinny posoudit i jiná kritéria dle okolností daného případu. Tímto jiným kritériem není nesouhlas jednoho rodiče, neboť dle ustanovení § 907 odst. 1 OZ se souhlas se svěřením dítěte do střídavé péče, na rozdíl od péče společné, nevyžaduje.

⁸⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 1506/13

⁸⁵ Právní prostor, odborný právnícký portál | Jak to myslel Ústavní soud se střídavou péčí a jak o ní budou přemýšlet soudci obecných soudů, 2014 [online]. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/jak-to-myslel-ustavni-soud-se-stridavou-peci-a-jak-o-ni-budou-premyslet-soudci-obecnych-soudu>

Nyní jednotlivě k objektivním kritériím vymezeným Ústavním soudem ČR v nálezu ze dne 31. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14:

U prvního kritéria, kterým se rozumí existence pokrevního pouta mezi dítětem a osobou, která usiluje o jeho svěření do péče, je potřeba vycházet ze skutečnosti, že rodina představuje primárně biologické pouto a teprve následně sociální institut.

Druhé kritérium posuzuje míru zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěření do péče té které osoby. Ať už se jedná o jakýkoliv zásah do života rodiny, obecné soudy se jej musí snažit minimalizovat. V řízení o péči o nezletilé dítě je tedy úkolem obecných soudů zajistit, aby dítě nebylo odňato od osob, k nimž projevuje silnou náklonnost, dlouhodobě u nich pobývalo a jejichž domov považuje i za svůj domov a od svých sourozenců. S tím úzce souvisí povinnost obecných soudů svěřit dítě do péče osoby, která respektuje další blízké osoby, jež hrají v životě dítěte důležité nezastupitelné role, a která nebude bránit styku dítěte s těmito osobami.

Třetí kritérium se týká schopnosti osoby usilující o svěření dítěte do péče zajistit jeho vývoj a fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a další potřeby.

Závěrem velmi podstatné čtvrté kritérium zohledňující přání dítěte. Na přání dítěte hledí Ústavní soud ČR jako na základní vodítko při zjišťování nejlepšího zájmu dítěte, v případě, že je dostatečně rozumově a emocionálně vyspělé. V této souvislosti je nutné zkoumat věk dítěte a také, zda jeho přání není významně ovlivněno některým rodičem. Zároveň je potřeba upozornit, že není přípustné, aby se obecné soudy při svém rozhodování řídily pouze přáním dítěte bez pečlivého a komplexního posuzování jeho zájmů.

Pokud některý rodič splňuje výše uvedená kritéria výrazně lépe než druhý rodič, svěření dítěte do jeho péče bývá zpravidla v zájmu dítěte. Naopak naplní-li rodiče kritéria zhruba stejně, je to dle Ústavního soudu ČR předpoklad pro svěření dítěte do péče obou rodičů.⁸⁶

Na závěr Ústavní soud ČR důrazně uvádí:

---

⁸⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14

„(...) rozhodnutí soudu, kterým nevyhoví rodiči žádajícímu střídavou péči, musí být podrobně a přesvědčivě odůvodněno a musí být náležitě vyloženo, na základě jakých skutečností nebylo v konkrétním případě rodiči vyhověno a jaké kroky byly podniknuty k případnému odstranění daných překážek.“⁸⁷

Závěrem o střídavé péči bych chtěla zmínit, že by v žádném případě neměla být navrhována některým z rodičů pouze z touhy po pomstě a ublížení druhému rodiči. V případě, že rodič dosáhne střídavé péče i přes odpor druhého rodiče, je zřejmé, že ten, kdo bude trpět nejvíce je právě dítě. Rodiče si zřídka kdy uvědomují, že negativní následky jejich vzájemné rivality si dítě ponese celý život a je velmi pravděpodobné, že se odrazí i v jeho partnerském životě.

4.3 Společná péče

Úprava společné péče v našem právním řádu byla inspirována zahraničními právními předpisy z oblasti angloamerického právního systému, kde je tento institut znám pod pojmem „joint custody“. Společná péče v zahraničí v praxi znamená, že rodiči, kterému nezletilé dítě nebylo svěřeno do péče, zůstává nadále zachováno právo rozhodovat o podstatných záležitostech života dítěte. V České republice je ale tento institut chápán poněkud jinak. Je-li nezletilé dítě po rozvodu či rozchodu rodičů v jejich společné péči, znamená to, že neexistuje žádné rozhodnutí o svěřeni dítěte do péče jednoho z rodičů a poměry dítěte pro dobu po rozvodu tedy nebudou upraveny.⁸⁸ Rodiče pečují o dítě společně, případně se střídají, avšak bez stanovení intervalů střídání. Dá se říci, že jde v podstatě o schválení dosavadního stavu, kdy péče o dítě a jeho výchova fungují dobře, rodiče se shodnou na tom, že chtějí stejným způsobem ve výchově pokračovat i po rozchodu a žádná změna proto není nutná.⁸⁹

V rámci rekonstrukce soukromého práva došlo ke změně v právní úpravě společné péče, přičemž od roku 2014 pro svěřeni dítěte do společné péče zákon

⁸⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14

⁸⁸ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. I. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1021

⁸⁹ DOBRUŠKOVÁ, E., VEČERKOVÁ, P., HRDLÍČKOVÁ, I., ŠILAROVÁ, E., HOLLÁ, K., VAVROŇOVÁ, M., HOLLÝ, M. *Sociálně-právní ochrana dětí v případech rozvodových a rozhodových konfliktů* [online]. Praha: MPSV, 2012. s. 53, [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/14824/konflikty.pdf>

ukládá jako podmínku souhlas obou rodičů s touto formou péče. Z toho vyplývá, že v případě úpravy poměrů k nezletilému soudním rozhodnutím, může soud schválit dohodu rodičů o společné péči, ale sám nemůže o této formě péče rozhodnout. Tuto změnu lze vnímat jako vhodnou, ne-li přímo nutnou. Je zřejmé, že společná výchova vyžaduje přátelský vztah rodičů nezletilého, kteří se dokážou domluvit na všech jeho záležitostech a v zájmu dítěte spolu ochotně spolupracují. Lze si proto jen těžko představit, že by tato forma péče mohla fungovat bez souhlasu rodičů.

Společná péče je vhodná především, pokud spolu rodiče po rozvodu či rozchodu nadále žijí v jedné domácnosti nebo v jednom domě. Dále ji lze doporučit u starších téměř zletilých dětí, které studují daleko od domova či pracují a s rodiči již nesdílí jednu domácnost.⁹⁰

Závěrem je nutno zmínit, že společná péče je spolu se střídavou péčí dle názoru Ústavního soudu ČR pomyslným „ideálem“ uspořádání poměrů dětí a rodičů, jež spolu nežijí.⁹¹ Přesto jsou v České republice tato uspořádání spíše výjimkou. Když se zamyslím proč tomu tak je, napadá mě, že rodiče ve většině případů nejsou schopni ovládnout své emoce a zapomínají na to, že souboj o dítě nelze vést tak, jako souboj o majetek. Případů, kdy spolu rodiče během rozvodu a po něm komunikují a dokáží se domluvit, je stále žalostně málo.

4.4 Péče osoby odlišné od rodiče

Občanský zákoník z roku 2012 na rozdíl od předchozí právní úpravy obsažené v zákoně o rodině výslovně umožňuje soudu v rámci řízení o poměrech nezletilých dětí po rozvodu rodičů svěřit dítě do péče jiné osobě než rodiči, pokud ani jeden rodič není schopen řádné péče. Konkrétně může soud svěřit dítě do péče jiné osoby podle ustanovení § 953 a násl. OZ, do pěstounské péče podle ustanovení § 958 a násl. OZ a v krajním případě může jako nezbytné opatření nařídít ústavní výchovu dle ustanovení § 971 OZ.⁹²

---

⁹⁰ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1021

⁹¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 3. 2016, sp. zn. III. ÚS 2298/15

⁹² HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1023

Péče jiné osoby o nezletilé dítě byla v zákoně o rodině z roku 1963 upravena jako výchova jiné fyzické osoby o nezletilé dítě. Současná právní úprava používá v této souvislosti místo pojmu výchova pojem péče. Důvodem pro tuto změnu bylo sjednocení pojmů, jelikož v ostatních ustanoveních OZ týkajících se svěřením dítěte do péče rodičů byl a je používán vždy pojem péče, není důvod, aby se ve vztahu ke třetím osobám užíval pojem výchova. Navíc pojem péče zdůrazňuje, že se jedná především o výkon osobní péče o nezletilé dítě do doby, než bude jeden z rodičů schopen o dítě osobně pečovat sám. Na jednu stranu je institut svěřenectví upraven v OZ podrobněji, z důvodu odlišení od ostatních typů péče o dítě osobami odlišnými od rodičů, především pěstounské péče. Na stranu druhou sblížení právní úpravy svěřenectví a pěstounské péče lze spatřit v ustanovení § 955 OZ, dle nějž lze nově na povinnosti a práva pečující osoby, nebudou-li vymezena soudním rozhodnutím, přiměřeně použít ustanovení o pěstounství a zároveň ustanovení § 956 odst. 2 OZ přímo upravuje právo pečující osoby vymáhat výživné stanovené rodičům dítěte a hospodařit s ním.⁹³

V nejlepším zájmu dítěte je nepochybně narodit se a vyrůstat v dobře fungující biologické rodině. Je-li však nutné pro obnovení funkcí přirozené rodiny odebrat rodičům nezletilé dítě, musí soud posoudit, který z institutů svěřenectví, pěstounské péče a ústavní výchovy je pro dítě nejvhodnější a zda jsou naplněny podmínky stanovené pro jeho využití.⁹⁴ K tomu se vyjádřil Ústavní soud ČR, který judikoval:

„K materiální souladnosti zásahu do základních práv a svobod se zákonem přitom podle čl. 8 odst. 2 Úmluvy dochází, sleduje-li tento zásah některý nebo některé z legitimních cílů a je-li pro jejich dosažení nezbytný, tedy zejména přiměřený sledovanému účelu (viz rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Couillard Maugery proti Francii, č. 64796/01, § 237).“⁹⁵

A dále uvedl: *„Rozdělení rodiny představuje velmi závažný zásah do základních lidských práv, a proto se musí opírat o dostatečně pádné argumenty*

---

⁹³ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. I. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1236-1244

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 10. 2007, sp. zn. II. ÚS 838/2007

*motivované zájmem dítěte.*⁹⁶ Mezi tyto argumenty dle Ústavního soudu ČR patří vystavení dětí násilí či špatnému zacházení, pohlavnímu zneužívání nebo alespoň nedostatek citového zázemí, špatný zdravotní stav nebo psychická nerovnováha rodičů, dále též nevyhovující životní podmínky nebo materiální strádání ve spojení s dalšími okolnostmi.⁹⁷ K poslední zmíněné podmínce je potřeba uvést názor Nejvyššího soudu ČR vyjádřený ve stanovisku jeho občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 8. 12. 2010 k rozhodování soudů ve věcech nařizování ústavní výchovy z důvodů materiálních nedostatků rodiny, zvláště pak jejich špatných bytových poměrů: *„Důvodem pro nařízení ústavní výchovy dítěte nemohou být samy o sobě materiální nedostatky rodiny, zvláště pak její špatné bytové poměry.*⁹⁸

Z výše zmíněných názorů soudů a zároveň z ustanovení OZ vyplývá, že svěření má zásadně přednost před ústavní výchovou. Je tomu tak i proto, že svěření je institut určený především pro případy, kdy se předpokládá návrat nezletilého do jeho přirozené rodiny. V těchto případech rodiče i nadále zůstávají nositeli a vykonavateli povinností a práv plynoucích z rodičovské odpovědnosti, ale z určitých důvodů nejsou schopni o dítě osobně pečovat. Ve většině případů bývá pečující osobou příbuzný dítěte, nejčastěji prarodiče. Při posuzování, zda je vhodné svěřit dítě do péče jiné osoby, je v konkrétním případě rozhodné, zda prokazatelně existuje vztah mezi nezletilým dítětem a jeho rodiči.⁹⁹ K tomu Ústavní soud ČR ve svém nálezu uvádí:

*„Orgány veřejné moci mají i pozitivní závazky, které jsou těsně spjaty s účinným "respektováním" rodinného života. Jakmile je tedy prokázána existence rodinného vztahu, musí orgány veřejné moci v zásadě jednat tak, aby se tento vztah mohl rozvíjet, a přijmout vhodná opatření za účelem sloučení rodiče s dítětem (Kutzner proti Německu, § 61).*¹⁰⁰

Z uvedeného vyplývá, že všechny orgány veřejné moci mají povinnost jednat tak, aby dítě mohlo být v péči svých biologických rodičů, a pouze není-li to možné,

---

⁹⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 10. 2007, sp. zn. II. ÚS 838/2007

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 12. 2010, sp. zn. Cpjn 202/2010

⁹⁹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. I. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1236-1244

¹⁰⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 10. 2007, sp. zn. II. ÚS 838/2007

což je potřeba odůvodnit relevantními důvody, mohou přistoupit ke svěření dítěte do péče osoby odlišné od rodiče.

5. Sociálně-právní ochrana dětí

Podstatu sociálně-právní ochrany dětí nejlépe vyjadřuje zákonodárce v důvodové zprávě k zákonu č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen „ZSPOD“), v níž uvádí:

„Sociálně-právní ochrana dítěte představuje zajištění práva dítěte na život, jeho příznivý vývoj, na rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání, zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním. Ochrana dítěte tak zahrnuje ochranu rozsáhlého souboru práv a oprávněných zájmů dítěte, a je proto upravena v různých právních odvětvích a v právních předpisech různé právní síly.“¹⁰¹

Ochrana dětí tvoří náplň práce mnoha orgánů veřejné moci, fyzických a právnických osob, a to na základě jejich působnosti. Normy chránící a zajišťující práva dětí jsou obsaženy v různých právních předpisech z oblastí ústavního práva, práva rodinného, občanského, sociálního, zdravotního, daňového, trestního a dalších. Z tohoto důvodu ZSPOD v ustanovení § 1 odst. 2 stanoví, že zvláštní právní předpisy, které upravují též ochranu práv a oprávněných zájmů dětí, zůstávají nedotčeny. Právní předpisy z výše zmíněných právních odvětví rovněž určují subjekty, které ochranu práv dětí realizují.¹⁰²

Orgány zajišťující sociálně-právní ochranu dětí (dále jen „OSPOD“) vymezuje ZSPOD v ustanovení § 4, zpravidla jsou součástí obecního nebo městského úřadu obce s rozšířenou působností, jako samostatné oddělení odboru sociálních věcí.¹⁰³ Zaměstnanci OSPOD se při výkonu sociálně-právní ochrany dozvídají velmi citlivé skutečnosti týkající se vztahů dětí a jejich rodičů, případně dalších členů rodiny. Proto zákon stanoví zaměstnancům orgánů a zařízení

---

¹⁰¹ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ MPSV: Slovník sociálního zabezpečení [online], [cit. 2018-01-03]. Dostupné z: <http://slovník.mpsv.cz/organ-socialne-pravni-ochrany-deti-ospod.html>

sociálně-právní ochrany dětí povinnost mlčenlivosti o skutečnostech, se kterými se v souvislosti s výkonem sociálně-právní ochrany dětí seznámili.¹⁰⁴

5.1 OSPOD jako kolizní opatrovník dítěte

Účastní-li se civilního procesu nezletilé dítě, které není plně svéprávné, musí být až na výjimky¹⁰⁵ zastoupeno zástupcem. Je tomu tak proto, že plnou procesní způsobilost, tedy způsobilost vykonávat v řízení práva a povinnosti účastníka řízení, a to samostatně nebo prostřednictvím zvoleného zástupce, člověk nabývá současně s nabytím plné svéprávnosti.¹⁰⁶

Obecně mají povinnost a právo zastupovat dítě při právních jednáních, ke kterým není způsobilé, jeho rodiče. Avšak v případech, kdy by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi rodičem a dítětem, nebo mezi dětmi těchto rodičů, rodič dítě zastupovat nesmí. V takovém případě je soud povinen ustanovit dítěti pro ochranu jeho zájmů tzv. kolizního opatrovníka.¹⁰⁷ Z důvodu zvýšené ochrany práv dětí není nutné, aby kolize zájmů skutečně existovala, stačí její hrozba. Jsou-li rodiče a jejich děti účastníky téhož občanskoprávního řízení, považuje soudní praxe tento stav vždy za střet zájmů mezi nimi.¹⁰⁸

Z ustanovení OZ nelze vyčíst, koho má soud jmenovat kolizním opatrovníkem dítěte. Na tuto otázku nalezneme odpověď v ustanovení ZZŘS, kde je stanoveno, že kolizním opatrovníkem jmenuje soud zpravidla OSPOD, v případech s mezinárodním prvkem pak Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.¹⁰⁹ Z použitého termínu „zpravidla“ je zřejmé, že soud může jmenovat i jiný subjekt, například osobu dítěti blízkou nebo advokáta.

---

¹⁰⁴ NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ E., RIEDLOVÁ JURKOVÁ J. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem. 2. aktualizované vydání.* Olomouc: ANAG, 2016. Právo., s. 453

¹⁰⁵ Mezi řízení, v nichž nezletilý nemusí být zastoupen, jelikož je mu přiznána plná procesní způsobilost, dle ustanovení § 466 písm. p) a q) ZZŘS ve spojení s ustanovením § 468 odst. 2 ZZŘS ve spojení s ustanovením § 469 odst. 3 ZZŘS patří: řízení o přiznání svéprávnosti nezletilému dítěti a řízení o přivolení souhlasu a odvolání souhlasu zákonného zástupce k samostatnému provozování obchodního závodu nebo k jiné obdobné výdělečné činnosti.

¹⁰⁶ DRÁPAL, L. *Občanský soudní řád: komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009, s. 112

¹⁰⁷ Ustanovení § 892 OZ

¹⁰⁸ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 965

¹⁰⁹ Srov. ustanovení § 892 OZ a ustanovení §§ 469 - 470 ZZŘS

V rozsudku, kterým soud jmenuje dítěti opatrovníka, uvede především z jakého důvodu je opatrovník jmenován, zda je omezena doba, během níž má funkci vykonávat, případně jakým způsobem, a vymezí jeho práva a povinnosti, a to i ve vztahu k dalším osobám. Dále může určit právní jednání, k nimž opatrovník potřebuje souhlas soudu, způsob, jakým má podávat zprávy soudu o své činnosti, jaké náklady vzniklé v souvislosti s výkonem funkce mu budou nahrazeny a zda má právo na odměnu za výkon funkce.¹¹⁰

Jmenuje-li soud kolizním opatrovníkem dítěte OSPOD, který nenaplnuje žádnou z překážek pro výkon opatrovnictví, je tento orgán povinen svou funkci přijmout a vykonávat ji, aniž by byl zapotřebí jeho souhlas.

5.1.1 Faktická moc OSPOD

V žádném právním předpise není komplexně stanoveno, jaká má OSPOD jako kolizní opatrovník dítěte práva a povinnosti, jak má v řízení postupovat či co má učinit pro zjištění zájmů dítěte. Zpravidla prostřednictvím rozhovoru s dítětem zjišťuje rodinnou situaci a jeho názor na ni, může navštívit domácnost, ve které dítě žije a na základě svých zjištění zpracuje zprávu pro soud, v níž popíše životní podmínky dítěte a všechny další informace, které získal.¹¹¹ Informace, které OSPOD ve zprávě uvede, by měly vycházet nejméně ze čtyř zdrojů, kterými jsou rozhovor s dítětem, rozhovor s matkou, rozhovor s otcem a šetření v domácnosti, kde dítě žije.¹¹²

Vzhledem k tomu, že tyto zprávy zpracované OSPOD jsou nejčastějším způsobem, jak soud zjišťuje názor dítěte k věci, nelze si nevšimnout, že vliv OSPOD v řízeních ve věcech péče soudu o nezletilé je značný. Díky tomuto zprostředkování názoru dítěte zprávou OSPOD může jednoduše docházet k jeho překroucení či jinému zkreslení.¹¹³ Ustanovení § 100 odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanský

---

¹¹⁰ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 965

¹¹¹ ROGALEWICZOVÁ, R. Orgán sociálně-právní ochrany dětí jako kolizní opatrovník dítěte. *Právní rozhledy.* 2015, č. 20, s. 713-719

¹¹² MATOUŠEK, O. *Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny.* Praha: Portál, 2015, str. 84

¹¹³ HOFMANNOVÁ, H. Postavení orgánu sociálně-právní ochrany dětí jako opatrovníka ohroženého dítěte a jeho role v řízení ve věcech péče o děti. Úloha soudů a orgánů veřejné moci v těchto řízeních (judikatura Ústavního soudu) [online], [cit. 2018-01-03]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/>

soudní řád (dále jen „OSŘ“), které je transkripcí čl. 12 Úmluvy o právech dítěte do českého právního řádu,¹¹⁴ ke způsobům zjišťování názoru nezletilého soudem v řízeních, v nichž je účastníkem, stanoví:

„Názor nezletilého dítěte soud zjistí výslechem dítěte. Názor dítěte může soud ve výjimečných případech zjistit též prostřednictvím jeho zástupce, znaleckého posudku nebo příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí.“¹¹⁵

Z ustanovení tedy jednoznačně plyne, že ke zprostředkování názoru dítěte OSPOD by mělo docházet jen ve výjimečných případech. Tento výjimečný postup by se měl aplikovat především v případech nezletilých, kteří nejsou schopni s ohledem na stupeň svého vývoje vytvořit si vlastní názor a posoudit dosah opatření, která se jich týkají a přímý výsledek soudem by pro ně tedy znamenal zbytečnou přítěž.¹¹⁶ Jedná se o děti velmi nízkého věku.

Stejně tak Ústavní soud ČR v jednom ze svých nálezů vyjádřil zásadu přednosti zjišťování názoru nezletilého dítěte jeho přímým výslechem soudem nad ostatními způsoby. V nálezu uvedl:

„Při zohlednění konkrétní situace [viz nálezy sp. zn. III. ÚS 459/03 ze dne 20. 8. 2004 (N117/34 SbNU 223)] je třeba vycházet z toho, že člověk inteligenčně dospívá mezi 11. a 12. rokem života (Piaget, J. Psychologie inteligence. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1970, s. 105–128) a na vrcholu výkonu je v tomto ohledu v 16 letech věku.“¹¹⁷

K tomu také OZ upravuje vyvratitelnou právní domněnku, podle které se o dítěti starším dvanácti let má za to, že je schopno informací o řízení přijmout, vytvořit si vlastní názor a tento soudu sdělit.¹¹⁸ Nicméně z novější judikatury vyplývá, že zásada přednosti přímého výsledku nezletilého soudem, není vždy dodržována.¹¹⁹ Velmi často soud vychází pouze ze zprávy OSPOD a s dítětem se

¹¹⁴ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád. 2. vydání.* Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 417

¹¹⁵ Ustanovení § 100 odst. 3 OSŘ

¹¹⁶ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád. 2. vydání.* Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 417

¹¹⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 2. 4. 2009, sp. zn. II. ÚS 1945/2008

¹¹⁸ Ustanovení § 867 OZ

¹¹⁹ Srov. usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 18.3.2010, sp. zn. II.ÚS 1651/09 a usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 26.1.2011, sp. zn. III.ÚS 2621/10

vůbec nesetká. Lze si jen domýšlet, proč se soudci opatrovnických soudů přímému výslechu dětí brání. Bohužel se domnívám, že výsledky nezletilých neprovádí z časových důvodů a možná také proto, že v budovách soudů k tomu nejsou vhodné prostory.

Zpráva, kterou OSPOD předkládá soudu, obsahuje povětšinou jen ty informace, o rodiči s nímž dítě nežije, které pracovníku OSPOD sdělil pečující rodič při pohovoru. Na pohovor s druhým rodičem dojde pouze, pokud rodiče řeší své konflikty prostřednictvím různých stížností na druhého rodiče, které adresují právě OSPOD.¹²⁰ Opět tedy může dojít ke značnému zkreslení informací o rodiči, s nímž dítě nežije.

Ze zákonné úpravy místního šetření prostřednictvím návštěvy domácnosti vyplývá, že pracovník OSPOD by se měl zabývat primárně životními podmínkami dítěte, jinak řečeno navštívit a zaměřit se na prostředí, v němž dítě skutečně žije. Zda může provést šetření i v domácnosti rodiče, se kterým se dítě nestýká, je sporná otázka, na kterou nelze přesně odpovědět. Ze zákona však toto oprávnění přímo nevyplývá. Jako další se nabízí otázka, zda je OSPOD oprávněn provádět návštěvy domácnosti dítěte bez předchozího ohlášení. Jelikož žádný právní předpis takovou povinnost OSPOD neukládá, je možné a v mnoha případech žádoucí provést návštěvu bez ohlášení. Pouze takovým způsobem je totiž možné zjistit nejspolehlivěji informace o skutečných poměrech v rodině dítěte bez jakéhokoliv zkreslení, ke kterému by mohlo při předchozím ohlášení dojít. Rodiče a stejně tak jiné osoby, které o dítě pečují, mají povinnost s OSPOD spolupracovat a umožnit návštěvu domácnosti, ve které dítě žije. Pokud by tuto svou zákonnou povinnost nesplnili, může jim být uložena pořádková pokuta a také mohou svým jednáním naplnit skutkovou podstatu přestupku podle ustanovení § 59 odst. 1 písm. i) ZSPOD.¹²¹

OSPOD plní při řešení rodičovského konfliktu velké množství různých rolí, které jsou vzájemně neslučitelné, což způsobuje, že jeho postavení v soudním řízení

---

¹²⁰ ROGALEWICZOVÁ, R. Orgán sociálně-právní ochrany dětí jako kolizní opatrovník dítěte. *Právní rozhledy*. 2015, č. 20, s. 713-719

¹²¹ NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ E., RIEDLOVÁ JURKOVÁ J.. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem. 2. aktualizované vydání*. Olomouc: ANAG, 2016. Právo, s. 430-431

je často velmi složité. V rámci těchto rolí má OSPOD především radit rodičům, podporovat je a napomáhat jim při hledání nejlepšího řešení jejich konfliktu, může je postihovat v případě, že má jejich konflikt na dítě negativní dopad a oni sami péči o ně nezvládají. Dále v určitých situacích může OSPOD sám poskytovat potřebnou odbornou pomoc prostřednictvím mediace a v neposlední řadě vykonává funkci kolizního opatrovníka dítěte. Role a postavení OSPOD se liší podle toho, zda se na něj rodič nebo oba rodiče společně obrátí před zahájením řízení ve snaze vyřešit svou situaci nebo byl jmenován opatrovníkem dítěti, o jehož rodině doposud nemá žádné informace.¹²²

5.1.2 Novela ustanovení § 469 ZZŘS

V souvislosti se jmenováním OSPOD kolizním opatrovníkem dítěte došlo v druhé polovině roku 2017 k legislativním změnám. Dne 30. 9. 2017 nabyla účinnosti novela ZZŘS, provedená zákonem č. 296/2017 Sb., která mimo jiné mění ustanovení § 469 odst. 2 ZZŘS. Původně ustanovení § 469 odst. 2 ZZŘS umožňovalo soudu v případě, kdy byl jmenován opatrovníkem nezletilého OSPOD, který podal podnět nebo návrh na zahájení řízení, na návrh některého účastníka řízení jmenovat opatrovníka jiného. Po novele dané ustanovení ZZŘS zakazuje soudu jmenovat dítěti opatrovníka OSPOD, který podal návrh na zahájení řízení. Důvodem této změny jsou pochybnosti o nestrannosti a nezávislosti takového OSPOD, jelikož lze očekávat, že bude v daném řízení hájit zejména vyhovění jeho návrhu, což z něj z hlediska toho, co je pro nezletilého vhodné, činí v dané věci podjatého.¹²³

Na otázku, koho má v takovém případě soud jmenovat opatrovníkem dítěte, odpovídá zákonodárce v důvodové zprávě, v níž uvádí: „*V případě, kdy místně příslušný orgán podá návrh k zahájení řízení, soud jmenuje jako opatrovníka zpravidla jiný orgán sociálně právní ochrany dětí.*“¹²⁴

---

¹²² ROGALEWICZOVÁ, R. Orgán sociálně-právní ochrany dětí jako kolizní opatrovník dítěte. Právní rozhledy. 2015, č. 20, s. 713-719

¹²³ ŠÍNOVÁ, R. Ke jmenování kolizního opatrovníka v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé po novelizaci § 469 ZZŘS. Právní rozhledy. 2017, č. 23-24, s. 829-834

¹²⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Novelou ustanovení § 469 ZZŘS se podrobně zabývá JUDr. Renáta Šínová, Ph.D., v článku s názvem Ke jmenování kolizního opatrovníka v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé po novelizaci § 469 ZZŘS, v odborném časopise Právní rozhledy. Ke jmenování opatrovníkem nezletilého jiný orgán sociálně-právní ochrany dětí uvádí, že tento přístup nezohledňuje místní působnost OSPOD podle ustanovení § 61 ZSPOD. Podle tohoto ustanovení je místně příslušný OSPOD podle trvalého pobytu dítěte, přičemž z judikatury soudů vyplývá, že určení místní příslušnosti OSPOD podle bydliště dítěte není správné.¹²⁵ Má-li tedy soud jmenovat opatrovníkem jiný OSPOD než ten, který podal návrh na zahájení řízení, nastává problematická situace, jelikož tímto navrhovatelem by v souladu s ustanovením § 61 ZSPOD měl být vždy OSPOD příslušný podle trvalého pobytu dítěte. Jmenuje-li soud jiný než místně příslušný OSPOD, riskuje, že ten podá proti rozhodnutí o jmenování odvolání z důvodu, že není ve věci místně příslušný.¹²⁶

Zároveň JUDr. Šínová upozorňuje, že jmenování jiného OSPOD nemusí skutečně vést k odstranění nebezpečí podjatosti OSPOD, jenž podal návrh na zahájení řízení. Neboť v praxi jsou jednotlivé OSPOD schopny v případech, v nichž je nezbytné z jejich strany iniciovat zahájení řízení, vzájemně se zastupovat. Taková spolupráce různých OSPOD může vést k tomu, že jeden z nich na upozornění či žádost OSPOD příslušného dle trvalého pobytu nezletilého podá podnět nebo návrh na zahájení řízení o úpravě poměrů nezletilého k soudu, podle přání OSPOD příslušného dle trvalého pobytu dítěte. Následně jmenuje soud tento OSPOD příslušný dle trvalého pobytu dítěte jeho kolizním opatrovníkem, neboť doposud žádný procesní úkon v řízení nečinil a soud tedy nemá pochybnosti o jeho nezávislosti. Takovým postupem se OSPOD nejspíš snaží vyjádřit, že nesouhlasí s vyloučením své dvojí procesní role, neboť podáním podnětu nebo návrhu na zahájení řízení plní svou zákonnou povinnost hájit zájmy nezletilého. Cílem OSPOD tak nejspíš není prosadit se za každou cenu do své procesní role, spíše se snaží v řízení prosadit vše, co je podle něj účelné pro ochranu dítěte.¹²⁷

---

¹²⁵ K tomu srov. usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 16. 2. 2006, sp. zn. 25 Co 23/2006

¹²⁶ ŠÍNOVÁ, R. Ke jmenování kolizního opatrovníka v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé po novelizaci § 469 ZŘS. Právní rozhledy. 2017, č. 23-24, s. 829-834

¹²⁷ Tamtéž.

5.1.3 Judikatura ESLP

Na možný střet dvojího procesního postavení OSPOD, který podal návrh na zahájení řízení, v němž zároveň vystupuje jako kolizní opatrovník dítěte, upozornil Českou republiku v minulosti Evropský soud pro lidská práva v rozsudku ze dne 21. 6. 2007, ve věci stížnosti č. 23499/06 – Havelka a ostatní proti České republice. V tomto případě byl nezletilým dětem jmenován kolizním opatrovníkem OSPOD, který podal návrh na zahájení řízení o nařízení ústavní výchovy dětí z důvodu selhání rodičů v jejich výchově.

Přesto, že střet dvojího procesního postavení OSPOD namítal otec dětí již před obecnými soudy, ty jej za problematický neshledaly. Vláda ČR ve svém vyjádření, jak vyplývá z odůvodnění rozsudku, označila tvrzení stěžovatelů ohledně střetu zájmů dvojího procesního postavení OSPOD za neodůvodněné. Konkrétně ve svém vyjádření uvedla:

„Vláda zdůrazňuje, že nezletilé děti nejsou v zásadě s to v dostatečně spolehlivé míře definovat své zájmy, a proto jim zákon předepisuje opatrovníka, který identifikuje nejlepší zájem dítěte a jako takový jej prosazuje. Ve svém poslání nemůže být nezávislý ke všem účastníkům řízení, jak se pokoušejí tvrdit stěžovatelé. Jakýkoli střet zájmů je vyloučen, neboť obě funkce opatrovníka coby garanta nejvyššího zájmu dítěte a orgánu dohledu, který je navrhovatelem výchovných opatření, jsou v symbióze. Nadto, vzhledem k tomu, že řízení ve věcech péče o nezletilé děti se řídí zásadou oficality, nejsou soudy vázány žádnými návrhy, ani návrhy orgánu sociálněprávní ochrany dětí.“¹²⁸

S uvedeným závěrem Vlády ČR však ESLP nesouhlasil a v rozsudku, kterým stížnosti vyhověl, uvedl, že považuje „(...) za politováníhodné, že orgán sociálněprávní ochrany, který podal návrh na svěřeni dětí do ústavní výchovy, byl ustanoven opatrovníkem dotčených stěžovatelů (viz rovněž § 26 výše) a že tito stěžovatelé, ačkoli již v dané době dosáhli věku třinácti, dvanácti a jedenácti let, nebyli soudy přímo vyslechnuti.“¹²⁹

---

¹²⁸ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. 6. 2007, ve věci stížnosti č. 23499/06 – Havelka a ostatní proti České republice

¹²⁹ Tamtéž.

Lze tedy uzavřít, že zákonodárce k úvahám nad novelou ustanovení § 469 ZZŘS vedl značnou měrou ESPL svým názorem vyjádřeným ve výše popsaném rozhodnutí.

5.2 Advokát kolizním opatrovníkem dítěte

Kolizní opatrovnictví je upraveno také na mezinárodní úrovni v Evropské úmluvě o výkonu práv dětí přijaté na půdě Rady Evropy v roce 1996. V České republice vstoupila v platnost v roce 2001 a byla vyhlášena jako Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Evropské úmluvy o výkonu práv dětí č. 54/2001 Sb. m. s. (dále jen „EÚVPD“).

Konkrétně zastoupení dítěte upravuje ustanovení čl. 4 EÚVPD, podle kterého má dítě v soudním řízení, které se jej týká, právo požádat osobně nebo prostřednictvím jiných osob nebo orgánů o ustanovení zvláštního zástupce, pokud podle vnitrostátních předpisů osoby, mající rodičovskou odpovědnost, nemohou dítě z důvodu konfliktu zájmů zastupovat. Druhý odstavec stanoví možnost smluvních států omezit právo uvedené v přechozí větě na děti, které mají podle vnitrostátních předpisů dostatečnou schopnost chápat situaci.¹³⁰

V návaznosti na výše uvedené umožňuje ustanovení čl. 5 EÚVPD smluvním státům zvážit možnost poskytnout dětem další procesní práva v soudním řízení, které se jich týká, přičemž v odst. b) výslovně uvádí právo požadovat samy nebo prostřednictvím vhodných osob nebo orgánů ustanovení zástupce a tam, kde je to na místě, advokáta.¹³¹ Dále ustanovení čl. 9 EÚVPD stanoví pro řízení, které se týká dítěte a v němž jsou osoby, které mají rodičovskou odpovědnost, vyloučeny ze zastupování dítěte, z důvodu konfliktu zájmů, pravomoc soudního orgánu ustanovit dítěti pro toto řízení zvláštního zástupce. Podle ustanovení čl. 9 odst. 2 EÚVPD smluvní státy zváží možnost stanovit, aby soudní orgán mohl v případech týkajících se dítěte ustanovit dítěti jiného zástupce, a je-li to na místě, advokáta.¹³²

---

¹³⁰ Ustanovení čl. 4 EÚVPD

¹³¹ Ustanovení čl. 5 EÚVPD

¹³² Ustanovení čl. 9 EÚVPD

K problematice jmenování advokáta kolizním opatrovníkem dítěte, se v minulosti vyjádřil Výbor pro práva dítěte Rady vlády ČR a to v souvislosti s odebráním dětí z rodin a jejich následným umístěním do ústavní výchovy. V roce 2001 Výbor pro práva dítěte Rady vlády ČR navrhl novelu právní úpravy, dle které by mělo být dítě v řízení ve věci péče o nezletilé zastoupeno vždy kolizním opatrovníkem advokátem, tedy osobou odlišnou od OSPOD, jakožto navrhovatele záměru umístit dítě do ústavní výchovy, a to z důvodu, aby se zabránilo kolizi zájmů v neprospěch dítěte a poměry dítěte mohly být před soudem zhodnoceny v jeho zájmu. Dále by bylo vhodné, aby dítě zastupoval advokát jako jeho kolizní opatrovník v právně složitých případech, jelikož pracovníci OSPOD nemívají dostatečné právní vzdělání. Úmyslem Výboru pro práva dítěte Rady vlády ČR při navrhování těchto změn bylo zajisté posílení práv dítěte jako účastníka soudního řízení, naplnění zásady rovného postavení účastníků, tedy i dítěte, v řízení a zajištění efektivní kvalifikované ochrany jeho práv.¹³³

5.2.1 Nahlížení do spisové dokumentace o dítěti advokátem

Obecní úřady obcí s rozšířenou působností vedou evidenci a spisovou dokumentaci o veškeré činnosti, kterou vykonávají v oblasti sociálně-právní ochrany dětí. Tato evidence se týká především dětí uvedených v ustanovení § 6 ZSPOD, dále dětí, kterým byl obecní úřad obce s rozšířenou působností jako OSPOD jmenován opatrovníkem nebo poručníkem. Pokud musí soud jmenovat dítěti opatrovníka, sama tato skutečnost poukazuje na určitou míru ohrožení a je důvodem k poskytování sociálně-právní ochrany a vedení evidence a spisové dokumentace o dítěti.¹³⁴ Do spisové dokumentace jsou ukládány veškeré záznamy ze šetření, protokoly z jednání, vyžádané odborné zprávy, rozhodnutí příslušných orgánů veřejné moci a další dokumenty.

Podle ustanovení § 55 odst. 5 ZSPOD umožní OSPOD nahlížet do spisové dokumentace o dítěti na základě písemné žádosti pouze rodičům, kterým náleží rodičovská odpovědnost, nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte,

---

¹³³ HILŠEROVÁ, E. Může advokát, jako soudem ustanovený kolizní opatrovník nezletilého, nahlížet do spisové dokumentace o dítěti, vedené OSPOD? Bulletin advokacie. 2014, č. 6, s. 31-35

¹³⁴ NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ E., RIEDLOVÁ JURKOVÁ J.. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem. 2. aktualizované vydání.* Olomouc: ANAG, 2016. Právo, s. 444-445

a jejich zástupcům na základě písemně udělené plné moci. S tím, že tento výčet osob oprávněných nahlížet do spisové dokumentace dítěte je taxativní.¹³⁵ V případech, kdy je kolizním opatrovníkem dítěte ustanoven advokát, nastává problém, jelikož OSPOD, který o dítěti vede spisovou dokumentaci, do ní neumožní advokátovi s odkazem na ustanovení § 55 odst. 5 ZSPOD nahlédnout. Vzhledem k tomu, že tento spisovou dokumentací disponující OSPOD povětšinou podal návrh či podnět soudu na zahájení řízení o poměrech dítěte, dostává se kolizní opatrovník advokát vůči němu do nerovného postavení. V této procesní nerovnosti lze spatřovat porušení zásady procesní rovnosti účastníků řízení zakotvené v ustanovení čl. 96 odst. 1 Ústavy České republiky a ustanovení čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Má-li být advokát jako kolizní opatrovník dítěte aktivním subjektem řízení, pak mu musí být v zájmu efektivní ochrany práv nezletilého vytvořeny vhodné předpoklady a bezpochyby by mu mělo být dovoleno nahlížet do spisové dokumentace vedené OSPOD i přesto, že není zmíněn v taxativním výčtu oprávněných subjektů podle ustanovení § 55 odst. 5 ZSPOD, a rozhodně by neměl být neodůvodněně znevýhodněn oproti OSPOD.¹³⁶

5.2.2 Advokát jako kolizní opatrovník v judikatuře Ústavního soudu ČR

K problematice ustanovení advokáta opatrovníkem dítěte, je nutno zmínit nálezný Ústavního soudu ČR ze dne 19. 2. 2014, sp. zn. I. ÚS 3304/13. Rozhodování Ústavního soudu ČR předcházelo řízení, v němž Okresní soud v Mladé Boleslavi vyhověl žalobě věřitele a rozhodl, že darovací smlouva, kterou byly na žalované nezletilé děti, v té době ve věku šestnáct a devět let, převedeny nemovitosti, včetně domu, ve kterém bydlely, je vůči žalobci neúčinná. Důvodem, pro který soud vyhověl tzv. odpůřčí žalobě, byly nesplacené dluhy otce nezletilých dětí vůči žalobci. Jelikož soud zjistil mezi nezletilými dětmi a jejich rodiči, jakožto zákonnými zástupci, střet zájmů, ustanovil dětem na začátku řízení kolizního opatrovníka OSPOD. Jelikož byly děti zastoupeny kolizním opatrovníkem, nebyly zvány k jednání soudu, ani jim nebyl zaslán rozsudek. OSPOD jako kolizní opatrovník

---

¹³⁵ Ustanovení § 55 odst. 5 ZSPOD

¹³⁶ HILŠEROVÁ, E. Může advokát, jako soudem ustanovený kolizní opatrovník nezletilého, nahlížet do spisové dokumentace o dítěti, vedené OSPOD? Bulletin advokacie. 2014, č. 6, s. 31-35

nepodal proti rozsudku odvolání a odvolání, které podali děti a jejich rodiče nebylo usneseními Okresního soudu v Mladé Boleslavi a Krajského soudu v Praze připuštěno. Nezletilé děti následně napadly zmíněná usnesení ústavní stížností, ve které namítaly porušení práva na spravedlivý proces a práva na rodinný a soukromý život. Porušení zmíněných práv zdůvodňovaly tím, že nebyly v řízení před Okresním soudem v Mladé Boleslavi slyšeny a nebyla jim dána možnost se k věci vyjádřit. Dále stěžovatelé namítali porušení práva na soudní ochranu, jelikož jim nebylo umožněno podat proti rozhodnutí soudu prvního stupně odvolání.¹³⁷

Ústavní soud ČR na začátku odůvodnění konstatuje, že ve chvíli, kdy byl nezletilým dětem soudem pro dané řízení ustanoven opatrovník, neměly již možnost zvolit si právního zástupce podle vlastního výběru. K ustanovení OSPOD v tomto konkrétním řízení uvádí:

„Je s podivem, že opatrovníkem pro řízení o určení neúčinnosti darovací smlouvy byl ustanoven OSPOD, tedy orgán specializovaný na ochranu práv a zájmů dětí. Ten však nemá vlastní odborné kapacity pro právní zastupování. Bylo vhodnější a spíše by odpovídalo cíli účinné ochrany práv dětí, pokud by byl jako opatrovník nezletilým stěžovatelům ustanoven advokát.“¹³⁸

K tomu dále připomněl, že ustanovení § 892 odst. 3 OZ na rozdíl od dřívější právní úpravy nespecifikuje, koho má soud ustanovit kolizním opatrovníkem dítěte. Soudy by tedy neměly ustanovovat opatrovníkem automaticky OSPOD, tím spíše ne v případech, kdy je to v rozporu s nejlepším zájmem dítěte. Z odůvodnění dále vyplývá, že Ústavní soud ČR „(...) nepovažuje za vhodnou kumulaci funkce opatrovníka hájícího (objektivně) nejlepší zájem dítěte a jeho právního nástupce.“¹³⁹ Tento svůj názor zdůvodňuje odlišností rolí v řízení, kdy kolizní opatrovník má pomoci soudu definovat a chránit nejlepší zájem nezletilého, naproti tomu právní zástupce má hájit a prosazovat názory a stanoviska klientů, v tomto případě dětí. Je tedy zřejmé, že zájmy chráněné kolizním opatrovníkem a právním zástupcem nemusí být vždy totožné. Na tomto místě Ústavní soud ČR vytýká obecným soudům, které spor rozhodovaly, že nezletilé děti neinformovaly o řízení a nijak se je do něj

---

¹³⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. 2. 2014, sp. zn. I. ÚS. 3304/13

¹³⁸ Tamtéž

¹³⁹ Tamtéž.

nesnažily nezapojit. Především u staršího dítěte, kterému bylo v době řízení šestnáct let, lze předpokládat, že již plně chápalo smysl řízení.

V závěru odůvodnění Ústavní soud ČR uvedl:

„Pokud soud ustanovuje dítěti jako straně sporného občanskoprávního řízení opatrovníka, měl by zpravidla s ohledem na nejlepší zájem dítěte ustanovit advokáta. Zároveň ustanovení opatrovníka nezavazuje soud povinnosti dítě do řízení zapojit, pokud to není v rozporu s jeho nejlepším zájmem. Soud mu musí umožnit účastnit se jednání a k věci se vyjádřit. Případné omezení těchto práv dítěte musí být vždy řádně odůvodněno právě s ohledem na nejlepší zájem dítěte.“¹⁴⁰

S ohledem na výše uvedené dospěl Ústavní soud ČR k závěru, že obecné soudy porušily právo stěžovatelů – nezletilých dětí na spravedlivý proces dle ustanovení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, právo na projednání věci v jejich přítomnosti dle ustanovení čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, jakož i právo být slyšeni v každém soudním řízení, které se jich dotýká dle ustanovení čl. 12 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte. Ústavní stížnosti stěžovatelů vyhověl a napadená usnesení Okresního soudu v Mladě Boleslavi a Krajského soudu v Praze zrušil.

Závěrem lze shrnout, že opatrovnické soudy by na základě názoru Ústavního soudu ČR a příslušných ustanovení EÚVPD, měly ustanovovat dětem jako stranám občanského soudního řízení opatrovníka – advokáta, nikoliv automaticky orgán sociálně právní ochrany dětí, jehož zaměstnanci nejsou dostatečně právně vzdělaní.

---

¹⁴⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. 2. 2014, sp. zn. I. ÚS. 3304/13

Závěr

Pro rozcházející se rodiče je důležité uvědomit si odlišnost rolí, které v životě dítěte zastává matka a otec. V naprosté většině případů bývá matka tím rodičem, který se o dítě stará ve smyslu každodenní péče, jinak řečeno zajišťuje stravu, dozoruje nad dodržováním hygienických návyků, připravuje se s dítětem do školy a vykonává další běžné činnosti. Dítě matku vnímá jako osobu pečující o ně, další členy rodiny a jejich společnou domácnost. Naproti tomu otec bývá ten z rodičů, se kterým si děti užijí zábavu, když spolu tráví volný čas, věnují se mimoškolním aktivitám či sportují. Obě tyto role jsou v životě dítěte nezastupitelné a je neúnosné, aby je dlouhodobě plnohodnotně zastával pouze jeden rodič.

V diplomové práci jsem se věnovala formám péče o nezletilé děti po rozpadu vztahu rodičů z hlediska platné právní úpravy na území České republiky a soudní praxe. Současné právní úpravě bych vytkla, že nijak neupravuje podmínky pro střídavou péči a nevyžaduje souhlas obou rodičů s touto formou péče tak, jak je tomu v případě péče společné. Jelikož si lze jen těžko představit, že by střídavá péče nařízená soudem i přes nesouhlas jednoho z rodičů mohla fungovat v nejlepším zájmu dítěte, považuji za nezbytné v zájmu dětí do budoucna vyžadovat souhlas obou rodičů. Nadto pokud by zákonodárce stanovil alespoň minimální věk dětí, pro které připadá střídavá péče v úvahu, předešel by zajisté četným sporům.

Po rozboru několika nálezů Ústavního soudu ČR jsem dospěla k názoru, že soudní praxe ve věcech péče o nezletilé děti se od dob socialismu příliš nezměnila. Na tento problém poukazuje sám Ústavní soud ČR, který ve svých rozhodnutích vyzývá soudce opatrovnických soudů, aby nesvěřovali děti automaticky matkám, ale vždy posoudili naplnění podmínek pro střídavou péči. Je správné, že se judikatura ubírá tímto směrem a osobně si nemyslím, že záměrem Ústavního soudu ČR je upřednostnit či tzv. presumovat střídavou péči, což by bylo v rozporu s výkladem ustanovení § 907 OZ. Naopak dle mého názoru se Ústavní soud ČR snaží donutit soudce, aby opustili zažitý model rozhodování ve věcech péče o nezletilé, začali vnímat a ve svých rozhodnutích reflektovat vývoj společnosti a rodiny, a aby ke střídavé péči začali přistupovat aktivněji.

Na závěr bych ráda zdůraznila, že neexistuje žádný spolehlivý model, kterého by se měli rodiče a příslušné orgány veřejné moci držet při rozhodování o uspořádání péče o nezletilé děti po rozchodu či rozvodu rodičů. Toto téma je velmi citlivé a s ohledem na to, je třeba vycházet vždy z konkrétních potřeb daného dítěte. V některých případech se rodiče dohodnou na péči o děti a soud jejich dohodu pouze schválí, jindy rozhodne autoritativně soud. Pokaždé by ale měl být při rozhodování zohledněn v první řadě zájem dítěte. Přestože odloučení rodičů je pro dítě téměř vždy velmi bolestivé a ovlivní jej na celý život, praxe je spíše taková, že konkrétní zvolená forma uspořádání porozvodové péče je více ovlivněna přáními a zájmy rodičů, než samotného dítěte, jak by tomu mělo bezpochyby být.

Zmírnit dopad rozchodu či rozvodu rodičů a zajistit péči o nezletilé dítě takovým způsobem, aby bylo co nejméně traumatizováno, může pomoci především citlivý a profesionální přístup sociální pracovníků OSPOD, soudů a dalších zúčastněných subjektů.

Úplným závěrem bych chtěla říci, že na péči o dítě by se vždy měli snažit domluvit především jeho rodiče a soud by je k této dohodě měl všemi dostupnými prostředky vést. Autoritativní rozhodnutí soudu v takto citlivých a osobních věcech nemůže být nikdy zcela správné a spravedlivé, což dokládá krátká citace rozhovoru mezi soudcem a rodiči v rozvodu:

Soudce k matce: „*Máte ráda své dítě?*“

Matka: „*No jistě, mám.*“

Soudce k otci: „*Máte rád své dítě?*“

Otec: „*O tom nepochybujte.*“

Soudce: „*No vidíte, já ho rád nemám. A přitom mám rozhodnout, co s ním bude.*“¹⁴¹

---

¹⁴¹ MATOUŠEK, O. a kol. *Děti a rodiče v rozvodu: Manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. 1.vydání. Praha: Portál, 2015, str. 12

Seznam zkratk

OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ZOR	Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
ZSPOD	Zákon č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
LZPS	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
EÚVPD	Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Evropské úmluvy o výkonu práv dětí č. 54/2001 Sb. m. s.
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
OSN	Organizace spojených národů
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Seznam použité literatury a pramenů

Knižní publikace:

HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-09

ŠVESTA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II. Rodinné právo*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2014. ISBN 978-80-7478-457-6

TRÁVNÍČEK, M. *Střídavá péče*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-596-1

FRANCOVÁ, M., DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. ISBN 978-80-7478-500-9

NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ E., RIEDLOVÁ JURKOVÁ J. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*. 2. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2016. Právo. ISBN 978-80-7554-022-5

DRÁPAL, L. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-107-9

MATOUŠEK, O. *Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0968-3

SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-673-9

Odborné články:

KRÁLÍČKOVÁ, Z. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy* 23-24/2013. s. 801-813

ROGALEWICZOVÁ, R. Úprava povinností a práv k nezletilým dětem v případě rozchodu a rozvodu rodičů. *Právní rozhledy* 1/2016. s. 12-16

WESTPHALOVÁ, L. Problematické aspekty styku rodiče s dítětem. *Právní rozhledy* 11/2017. s. 386-394

ROGALEWICZOVÁ, R. Orgán sociálně-právní ochrany dětí jako kolizní opatrovník dítěte. Právní rozhledy. 2015, č. 20, s. 713-719

ŠÍNOVÁ, R. Ke jmenování kolizního opatrovníka v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé po novelizaci § 469 ZZŘS. Právní rozhledy. 2017, č. 23-24

HILŠEROVÁ, E. Může advokát, jako soudem ustanovený kolizní opatrovník nezletilého, nahlížet do spisové dokumentace o dítěti, vedené OSPOD? Bulletin advokacie. 2014, č. 6, s. 31-35

PAVLÁT, J. Porozvodové uspořádání. Bulletin advokacie. 2012, č. 11, s. 36-40

KOVÁŘOVÁ, D. Střídavá péče velebená i proklínaná. Bulletin advokacie. 2015, č. 3, s. 44-48

Právní předpisy:

Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, v původním znění

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí

Zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Sdělení č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Evropské úmluvy o výkonu práv dětí č. 54/2001 Sb. m. s.

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Důvodová zpráva k zákonu č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Judikatura:

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 10. 2007, sp. zn. II. ÚS 838/2007

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 2. 4. 2009, sp. zn. II. ÚS 1945/2008

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 18. 3. 2010, sp. zn. II. ÚS 1651/09

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. III. ÚS 2621/10

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. 2. 2014, sp. zn. I. ÚS. 3304/13

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 1506/13

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 14. 10. 2015, sp. zn. IV. ÚS 3330/14-1

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 3. 2016, sp. zn. III. ÚS 2298/15

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 7. 2016, sp. zn. I. ÚS 153/16

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 22/17

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 24. 3. 1967, sp. zn. 4 Cz 32/67 (R 85/67)

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 9. 2003, sp. zn. 25 Cdo 2289/2002

Usnesení Nejvyššího soud ČR ze dne 30. 8. 2006, sp. zn. 30 Cdo 2873/2005

Rozsudek Nejvyššího soud ČR ze dne 22. 5. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1376/2012

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 16. 2. 2006, sp. zn. 25 Co 23/2006

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. 6. 2007, ve věci stížnosti č. 23499/06 – Havelka a ostatní proti České republice

Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 12. 2010, sp. zn. Cpjn 202/2010

Internetové zdroje:

Kancl, Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti ČR. Rodinné právo v novém občanském zákoníku [online]. Praha: MS, 2013. s. 17. [cit. 2017-03-25]. Dostupné z:

http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/MS_brozura_rodinne_pravo.pdf

SLÁDEK, Miloslav. K některým otázkám rozhodování v opatrovnických a rozvodových řízeních [online]. [cit. 2017-03-16]. Dostupné z: <http://www.kr-vysocina.cz/vismo5/google-search.asp?cref=https%3A%2F%2Fwww.kr-vysocina.cz%2Fvismo5%2Fese.xml&cof=FORID%3A9&q=K%20n%C4%9Bkter%C3%BDm%20ot%C3%A1zk%C3%A1m%20rozhodov%C3%A1n%C3%AD&sa=Hledat&siteurl=www.kr-vysocina.cz%2F&ref&ss=13877j89871081j31>

DOBRUŠKOVÁ, E., VEČERKOVÁ, P., HRDLIČKOVÁ, I., ŠILAROVÁ, E., HOLLÁ, K., VAVROŇOVÁ, M., HOLLÝ, M. Sociálně-právní ochrana dětí v případech rozvodových a rozchodových konfliktů [online]. Praha: MPSV, 2012. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/14824/konflikty.pdf>

Právní prostor, odborný právní portál | Srovnání právní úpravy manželství a nesezdaného soužití – I. díl, rodičovství 2015 [online]. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/srovnani-pravni-upravy-manzelstvi-a-nesezdaneho-souziti-i-dil-rodicovstvi>

Právní prostor, odborný právní portál | Střídavá péče novým standardem v péči o nezletilé? 2014 [online]. [cit. 2017-06-02]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/stridava-pecce-novym-standardem-v-peci-o-nezletile>

Právní prostor, odborný právní portál | Jak to myslel Ústavní soud se střídavou péčí a jak o ní budou přemýšlet soudci obecných soudů, 2014 [online]. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/jak-to-myslel-ustavni-soud-se-stridavou-peci-a-jak-o-ni-budou-premyslet-soudci-obecnych-soudu>

Vláda České republiky | Výbor OSN pro práva dítěte vydal komentář k nejlepšímu zájmu dítěte [online]. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/aktuality/vybor-osn-pro-prava-ditete-vydal-komentar-k-nejlepsimu-zajmu-ditete-107820/>

KŘÍSTEK, A. Rodičovská odpovědnost pod drobnohledem | epravo.cz. Epravo.cz [online]. Praha: Wolters Kluwer, 2016 [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/rodicovska-odpovednost-pod-drobnohledem-101467.html>

VOJÁČKOVÁ, A. Rodičovská odpovědnost ve světle nejnovější judikatury Ústavního soudu | epravo.cz. Epravo.cz [online]. Praha: Wolters Kluwer, 2016 [cit. 2017-04-04]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/rodicovska-odpovednost-ve-svetle-nejnovejsi-judikatury-ustavniho-soudu-100439.html>

Ministerstvo spravedlnosti České republiky | Zpráva za období od 1. ledna do 30. června 2005 o stavu vyřizování stížností podaných proti České republice k Evropskému soudu pro lidská práva [online]. [cit. 2017-12-11]. Dostupné z: http://novyportal.justice.cz/documents/12681/0/Zpr%C3%A1vaESLP_2005-1S.pdf/1d0bd5c7-4a8c-4d51-8e34-0d0dbf94aa03?version=1.0

MPSV: Slovník sociálního zabezpečení [online]. [cit. 2018-01-03]. Dostupné z: <http://slovník.mpsv.cz/organ-socialne-pravni-ochrany-deti-ospod.html>

HOFMANNOVÁ, H. Postavení orgánu sociálně-právní ochrany dětí jako opatrovníka ohroženého dítěte a jeho role v řízení ve věcech péče o děti. Úloha soudů a orgánů veřejné moci v těchto řízeních (judikatura Ústavního soudu) [online]. [cit. 2018-01-03]. Dostupné z: http://www.pravonadetstvi.cz/vyhledavani/?f_Act=Hledat&f_hledane=Postaven%C3%AD+org%C3%A1nu+soci%C3%A1ln%C4%9B-pr%C3%A1vn%C3%AD+ochrany+d%C4%9Bt%C3%AD+jako+opatrovn%C3%ADka+ohro%C5%BEen%C3%A9ho+d%C3%ADt%C4%9Bte+a+jeho+role+v+%C5%99%C3%ADzen%C3%AD&f_ActSubmit.x=8&f_ActSubmit.y=8

Shrnutí

Diplomová práce s názvem „Formy péče o nezletilé děti v době po rozchodu či rozvodu rodičů“ se zabývá možnými způsoby uspořádání péče o dítě po rozpadu vztahu jeho rodičů. Toto téma je velmi aktuální, neboť rozvodovost nejen v České republice, ale i v jiných vyspělých státech světa stoupá. Podle platné právní úpravy je možné svěřit dítě po rozvodu rodičů do péče jednoho rodiče, do střídavé péče, do společné péče nebo je-li to potřebné v zájmu dítěte do péče jiné osoby než rodiče.

Cílem této práce je vytvořit ucelený přehled, který čtenáře seznámí se všemi možnostmi uspořádání péče o nezletilé děti po rozpadu vztahu jejich rodičů upravenými v ustanovení § 907 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Zvýšená pozornost je věnována střídavé péči a to z důvodu řady přelomových judikátů Ústavního soudu ČR z nedávné doby, týkajících se právě tohoto institutu.

Předkládaná diplomová práce je vyjma úvodu a závěru členěna na pět kapitol. V první kapitole se zabývám historickým vývojem právní úpravy rozhodování o svěřování dětí do péče po rozvodu rodičů, se zaměřením na právní předpisy platné na našem území, které poprvé obsahovaly ustanovení týkající se této problematiky.

Ve druhé kapitole popisuji situace, které vyžadují soudní rozhodnutí o úpravě poměrů k nezletilému dítěti, včetně kritérií, která soud při takovém rozhodování posuzuje s důrazem na nejlepší zájem dítěte.

Třetí kapitola je věnována rodičovské odpovědnosti, povinnostem a právům z ní plynoucím včetně jejich výkonu a zásahům soudu do rodičovské odpovědnosti.

Ve čtvrté kapitole rozebírám jednotlivé formy péče o nezletilé děti podle ustanovení § 907 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Největší pozornost je věnována střídavé péči, předpokladům pro její správné fungování, pozitivům a negativům, která jsou s ní spojena a judikatuře Ústavního soudu ČR k tomuto institutu.

Poslední pátá kapitola pojednává o problematice sociálně-právní ochrany dětí. Zabývala jsem se výkonem kolizního opatrovnictví pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Přičemž mým cílem je poukázat na nedostatky výkonu této

funkce právně nevzdělanými sociálními pracovníky, které mohou vést k porušení základních práv dětí, a nastítnit výhody spojené s výkonem kolizního opatrovnictví advokátem.

Abstract

This thesis with the subject „The forms of custody for underage children in the times after split-up or divorce of their parents“ is dealing with possible types of arrangements of custody for a child after the break up of his parents. This topic is currently very live in the Czech Republic, as well as in other advanced countries, because the amount of divorces is rising. According to the valid legislation it is possible to entrust the child, after the divorce of his parents, to either the custody of one of the parents, shared custody of both parents, joint custody or, if deemed necessary in regards to the needs of the child, to the custody of another person.

The aim of this thesis is to create an overview which will acquaint the readers with all options of arrangements of the custody for children after the divorce of their parents which are established in the section § 907 of Act no. 89/2012 Coll., Civil Code. The increased attention is paid to the shared custody because of several recent breakthrough jurisprudences of the Constitutional Court of the Czech Republic concerning this legal institute.

This thesis is split into 5 chapters, excluding introduction and conclusion. In the first chapter I concern with historical development of the legislation of decision making regarding the entrusting of children after the divorce of the parents, with focus on the valid legal regulations in our territory which for the first time contained the provision concerning this issue.

In the second chapter I describe the situation which require the court decision about adjusting the relationships to the child, including criterions which the court judges with focus on the childs best interests.

The third chapter is dedicated to parents responsibilities and duties and rights derived from them, including their execution and the interference of the court into the parents responsibilites.

In the fourth chapter I describe individual forms of the custody for underage children according to the section § 907 of Act no. 89/2012 Coll., Civil Code. The biggest focus is set to the shared custody, the assumptions for its right

functioning, their positives and negatives and to the case law of the Constitutional Court of the Czech Republic to this institute.

The final, fifth chapter concerns the issues of the social and legal protection of the children. I dealt with the performance of collusive custodial care of the employees of the institute for social and legal protection of the children. My goal was to show the lack of performance in this function by the legally uneducated social employees, which can lead to violation of the basic rights of children and to outline the advantages of performing this collusive custodial care by the advocates.

Téma diplomové práce/ Theme of thesis

Formy péče o nezletilé děti v době po rozchodu či rozvodu rodičů

The forms of custody for underage children in the times after split-up or divorce of their parents

Klíčová slova/ Keywords

Péče o děti, nejlepší zájem dítěte, střídaná péče, sociálně-právní ochrana, kolizní opatrovnictví

Custody of the children, the best interests of the child, shared custody, the social and legal protection, collusive custodial care